

RELATIONS- ARBEJDE I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Hvad får de unge ud af det?

RELATIONS- ARBEJDE I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Hvad får de unge ud af det?

Nana Øland Frederiksen, projektleder

Bence Bøje-Kovacs

Jonas Lindstad

ISBN: 87-92798-26-8

© 2014 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sdealmagerporten 2A

2650 Hvidovre

Tlf: 50 89 45 00

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

FEBRUAR 2014

Forsidefoto: Projekt A til B i Skt. Klemensparken, Odense.

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBU's udgivelser kan frit citeres med tydelig kildeangivelse

er en selvejende institution under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

Indledning	5
Konklusioner og anbefalinger7
Konklusioner	7
anbefalinger	9
Sådan har vi gjort	12
Udvælgelse af indsatser	12
Spørgeskemaundersøgelse	12
Interviews med unge	13
Litteraturstudie	13
Kvalitetssikring	13
Relationsarbejdet kort fortalt	14
Målgruppen	14
Aktiviteter	14
Virksomme mekanismer	16
Delmål	16
Arbejde med de unge i grupper og individuelt	17
Hvad karakteriserer gode relationsindsatser?	18
Hvem er de unge i relationsindsatserne?	20
Køn og etnicitet	20
Alder	20
Risikolivsstil	21
Risikolivsstil samlet set	23
De unges uddannelsessituation	24
Det samlede billede af de unge i relationsindsatserne	24

Hvordan opstår motivation for forandring?26
Oplever de unge motivation for forandring?	26
Louise: Når relationsarbejderen skaber motivationen	27
Cazim: Når omstændighederne skaber motivationen	28
Morten: Når motivationen bare er der	30
Hvordan skabes det tillidsfulde forhold?31
Lokal tilstedeværelse og en helhedsorienteret tilgang.	31
Mere end et arbejde	32
Lov ikke for meget.	33
Ligeværdighed	33
Hjælp i forhold til uddannelse34
Resultater i forhold til fastholdelse i uddannelse	34
Hjælp til afklaring	35
Støtte og fastholdelse	35
Den unges fortæller.	37
På områdeniveau	37
Hjælp til at få job eller fritidsjob.39
Familiekontakt.41
Perspektivering42
Litteraturliste43
Bilag45
Bilag 1: Indsatser som indgår i undersøgelsen	45
Bilag 2: Konstruktion af mål for risikolivsstil	45
Bilag 3: Regressionsanalyse af sammenhæng mellem indsatstype og fastholdelse i uddannelse.	46
Bilag 4: Regressionsanalyse af sammenhæng mellem indsatstyper og det at få et arbejde	48

INDLEDNING

Mange unge i udsatte boligområder får ikke en uddannelse og risikerer at havne i kriminalitet. Relationsarbejdere i udsatte boligområder skaber et positivt forhold unge, som andre aktører kan have svært ved at nå, og hjælper dem i forhold til blandt andet uddannelse og job.

I de udsatte boligområder er der mange unge, som ikke gennemfører en ungdomsuddannelse. I 2011 var der blandt de 15-25 årige i de udsatte boligområder 20,6 %, som havde gennemført en ungdomsuddannelse, mens det gjaldt for 32 % af de 15-25 årige på landsplan. Det vil sige en forskel på 11,4 procentpoints. Det skal dog bemærkes, at der i de udsatte boligområder er sket en markant stigning over de seneste år, mens udviklingen på landsplan er stagneret. De unge i de udsatte boligområder har således indhentet de unge på landsplan med 3,6 procentpoints i perioden mellem 2006-2011¹.

Der er mange grunde til, at unge i udsatte boligområder ikke gennemfører en ungdomsuddannelse. I nogle tilfælde har de unge dårlige faglige forudsætninger som følge af en mangelfuld skolegang, der gør det svært for dem at klare sig på uddannelserne. De unge kan også have personlige og sociale udfordringer, som gør, at de har svært ved at klare sig i uddannelsessystemet. Andre unge har måske de personlige og faglige kvalifikationer, men ved ikke, hvad de gerne vil med deres fremtid, har måske svært ved at begå sig socialt på uddannelsesinstitutionen, oplever manglende forståelse og opbakning fra familien osv. Disse unge har brug for hjælp i forskelligt omfang til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Nogle har brug for en meget håndholdt indsats og har brug for hjælp til at håndtere tunge sociale og personlige problemer. Andre har brug for at få lidt støtte i hverdagen og hjælp til at få en god dialog med deres ungdomsuddannelsesvejleder eller deres uddannelsesinstitution. Mange af disse unge er ikke tilknyttet en uddannelsesinstitution og har tit en problematisk kontakt til "sy-

stemet". Det kan derfor være svært at få en god dialog med dem og få lov til at hjælpe dem med at tage hånd om deres problemer. Samtidig er der i mange udsatte boligområder boligsociale indsatser, som har et godt og tæt forhold til disse unge. I disse indsatser har man altså en unik mulighed for at hjælpe unge med de problemstillinger, som forhindrer dem i at gennemføre en ungdomsuddannelse og for at forebygge, at de unge kommer ud i kriminalitet.

At arbejde målrettet med at hjælpe disse unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse kan betale sig både ud fra et økonomisk, samfundsmæssigt perspektiv, men også ud fra et mere menneskeligt perspektiv. Analyser viser, at manglende uddannelse koster samfundet dyrt. En analyse fra Arbejderbevægelses Erhvervsråd viser, at det gennemsnitligt koster samfundet 2,8 mio. kroner for hver person, som ikke gennemfører en ungdomsuddannelse². Det har også personlige konsekvenser for de unge ikke at gennemføre en uddannelse. Manglende uddannelse kan føre til arbejdsløshed og fattigdom og deraf følgende marginalisering. Samme analyse viser, at det gennemsnitligt koster den unge selv 1,3 mio. kroner i tabt livsindkomst, ikke at gennemføre en uddannelse. Både for samfundet og for de unge er der således meget at vinde ved at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse.

Mange af de unge i denne undersøgelse er i risiko for at begå kriminalitet, hvilket koster samfundet dyrt. En undersøgelse, som Rambøll har lavet, viser således, at borgere, som er dømt for personfarlig kriminalitet, gennemsnitligt koster samfundet 1,9 mio. kroner mere

end andre borgere³. Ud over disse økonomiske omkostninger, er der også mere menneskelige 'omkostninger' af kriminalitet i form af utryghed og uskyldige mennesker, som bliver ofre for kriminalitet. Den gode nyhed er, at indsatser overfor kriminelle og kriminalitetstruede unge kan betale sig – også økonomisk. Rambølls undersøgelse viser, at målrettede indsatser mod kriminelle og kriminalitetstruede unge har en positiv effekt, og at man, når man sammenligner udgifterne til indsatserne med hvad kriminelle unge koster samfundet, kan konkludere, at denne form for indsatser kan betale sig. Selvom de indsatser, man kan lave i helhedsplanerne, ikke er målrettet enkelte kriminelle unge, så peger denne undersøgelse på, at det kan være godt givet ud at lave indsatser, som forebygger kriminalitet og hjælper unge, som bevæger sig i den kriminelle risikozone på rette vej.

Med denne rapport vil vi se nærmere på indsatser i helhedsplanerne, som hjælper unge i forhold til uddannelse og forebygger, at de unge ender i kriminalitet. Vi kalder disse indsatser for relationsindsatser, fordi det grundlæggende element i disse indsatser netop er den positive relation mellem den unge og en medarbejder. Vi vil afdække, i hvilket omfang de arbejder med de mest udsatte og kriminalitetstruede unge, og om de hjælper disse unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Desuden vil vi se på, hvad de unge selv mener, det har betydet for dem, at de har haft kontakt til denne relationsarbejder, og hvad der var afgørende for, at de valgte at tage imod hjælp fra denne person.

1. Frederiksen & Madsen, 2013.

2. Pihl, 2012

3. Rambøll, 2013.

KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Individuelle og intensive indsatser gør en forskel i forhold til at fastholde kriminalitetstruede unge i uddannelse. Det er derfor vigtigt, at man i de gruppebaserede boligsociale indsatser følger individuelt op på unge med behov for en særlig indsats.

Konklusionerne og anbefalingerne i dette afsnit bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt unge i relationsindsatser i 16 boligområder. 205 unge har besvaret spørgeskemaet. Desuden bygger de på interviews med relationsarbejdere i de fleste af de 16 boligområder og individuelle interviews med 15 unge, som har indgået i tætte individuelle forløb med relationsarbejdere. Du kan læse mere om undersøgelsen i afsnittet "Sådan har vi gjort".

KONKLUSIONER

OM MÅLGRUPPEN

Relationsarbejdere i udsatte boligområder formår at få fat i en gruppe af unge, som er tungt belastede i forhold til risikolivsstil⁴. Relationsarbejderne arbejder desuden med en gruppe af unge, som er ældre end de unge, der typisk indgår i boligsociale aktiviteter, som retter sig mod den bredere gruppe af unge i boligområdet. Jo ældre de unge er, jo tungere belastet er de i forhold til risikolivsstil. Dette peger på, at de fleste unge finder deres vej i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet i løbet af ungdomsårene på egen hånd, men at de unge, som ikke kan klare sig på egen hånd, har brug for en mere håndholdt og personbåren indsats. Der arbejdes imidlertid også med en stor gruppe unge, som ikke har en risikolivsstil.

TO INDSATSTYPER

Indsatserne har vist sig at være meget forskellige, når det kommer til, hvordan de arbejder med de unge.

Nogle indsatser arbejder mest med de unge i grupper, mens andre indsatser arbejder med de unge mere individuelt. De individuelle indsatser arbejder i langt højere grad med ældre unge, som har en høj risikolivsstil, og som ikke er i uddannelse og ikke har gennemført en. Det er altså først og fremmest i de individuelle indsatser de arbejder med unge, som er i risiko for ikke at gennemføre en uddannelse og for at ende i kriminalitet. I gruppeindsatserne arbejder de mest med unge, som stadig går i folkeskole, og som ikke er mere kriminalitetstruede end det typiske billede for unge i folkeskoler i udsatte boligområder⁵. Gruppeindsatserne kan således siges at være mere generelt forebyggende, og kan være et godt udgangspunkt for at "få øje på" unge, som har brug for en mere fokuseret indsats.

HJÆLP TIL FASTHOLDELSE I UDDANNELSE

Frafald på ungdomsuddannelserne er et stort problem for de unge og for samfundet. Relationsarbejderen kan spille en vigtig rolle, når det kommer til at fastholde unge i uddannelse. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at særligt de unge, der modtager en individuel indsats, bliver fastholdt i uddannelse. 76 % af disse unge svarer, at de har fået hjælp til at blive fastholdt i uddannelse, og de har samtidig fem gange større sandsynlighed for at blive fastholdt i uddannelse end unge i gruppeindsatserne. Desuden viser den statistiske analyse, at det særligt er unge, som mødes med relationsarbejderen mere end én gang om ugen, som er blevet fastholdt i uddannelse. Disse unge har

således fire gange større sandsynlighed for at blive fastholdt i uddannelse end unge, som mødes med relationsarbejderen mindre end én gang om ugen. I og med at relationsarbejderen ser de unge i hverdagen, kan han eller hun følge med i hvordan det går, give den unge støtte i hverdagen og gribe ind i tide, hvis den unge begynder at mistrives på uddannelsen. Desuden kan relationsarbejderen forklare den unges situation overfor uddannelsesinstitutionerne i tilfælde, hvor den unge er ved at blive smidt ud af uddannelsen. Denne form for opfølgning på den unges situation kræver en individuel indsats, og det giver således god mening, at de individuelle indsatser i højere grad fastholder de unge i uddannelse end gruppeindsatserne.

HJÆLP TIL AT FINDE ARBEJDE?

For nogle unge er uddannelse ikke en mulighed i deres nuværende situation. For disse unge kan det være en mulighed at hjælpe dem i arbejde, for at de kan få en positiv erfaring med at indgå i et arbejdsfællesskab og få noget selvtillid ad den vej. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at indsatserne tager højde for dette ved særligt at støtte unge, som ikke har forudsætningerne for at gennemføre en ungdomsuddannelse, med at få arbejde. Der er således 78 % af de unge, som har svært ved at klare en uddannelse, som svarer, at de har fået hjælp til at finde et arbejde. Ser man på de unge generelt, viser analysen, at det særligt er unge i de individuelle indsatser, som får hjælp til at få et arbejde som fx et fritidsjob ved siden af uddannelsen.

RAMMER FOR ARBEJDET, SOM SKABER TILLID

Relationsarbejdet i udsatte boligområder arbejder indenfor nogle frie rammer, som er nødvendige, når man arbejder med de mest udsatte unge. Relationsarbejderne har således stor frihed i forhold til, hvordan de bruger deres tid, hvilke unge de arbejder med, hvilke problemstillinger, de tager hånd om, og hvor de opholder og bevæger sig. Relationsarbejderen er således til stede i den unges hverdag, og den unge og relationsarbejderen kan derfor lære hinanden at kende gennem aktiviteter på den unges hjemmebane. Deres samvær er således ikke begrænset i tid og rum til et møde på et kontor, som det er tilfældet med

mange andre aktører. Relationsarbejderens tilgang til de unge er helhedsorienteret, og vedkommende kan hjælpe den unge med alle de problemstillinger, der dukker op. På denne måde bliver relationsarbejderen den, der guider de unge rundt i systemet, og han eller hun skal aldrig afvise den unge og sige, at den unge skal henvende sig til en anden for hjælp. Sidst, men ikke mindst, har relationsarbejderen mulighed for at arbejde intensivt med enkelte unge i en periode, hvis der er behov for det.

BETYDNINGEN AF TILLID

Af interviews med både unge og relationsarbejdere fremgår det, at den unges tillid til relationsarbejderen er afgørende for, at den unge udvikler sig i en positiv retning. Ser vi på de unges besvarelser af spørgeskemaundersøgelsen, er det tydeligt, at der er en tæt sammenhæng mellem graden af tillid og den unges oplevelse af at have ændret indstilling til job og uddannelse. De unge, der giver udtryk for en stor grad af tillid, giver også udtryk for, at kontakten med relationsarbejderen har givet dem en mere positiv indstilling til fremtiden og til job og uddannelse. Der ser ikke ud til at være forskel på graden af tillid til relationsarbejderen i gruppeindsatserne og de individuelle indsatser.

HVORDAN SKABES TILLID?

For at relationsarbejderen kan komme til at arbejde med de unge, er det afgørende, at de unge har tillid til vedkommende. På baggrund af interviews med de unge vil vi fremhæve flere ting, som er afgørende for, at den unge får tillid til relationsarbejderen. Det er vigtigt for den unges tillid til relationsarbejderen:

1. at han eller hun føler, at kontakten med den unge, er mere end et arbejde for relationsarbejderen. Dette kan fx komme til udtryk ved, at den unge kan mærke, at relationsarbejderen nyder sit arbejde.
2. at den unge oplever, at relationsarbejderen gør noget, som strækker sig ud over, hvad der ligger i jobbet. Det kan fx være at tage telefonen udenfor arbejdstiden.

3. at relationsarbejderen aldrig lover mere, end han eller hun kan holde. Dette er afgørende, fordi udsatte unge er meget sårbare overfor svigt, også selvom det er svigt som andre ikke ville tage så tungt.

4. at der er en ligeværdighed mellem den unge og relationsarbejderen. Denne ligeværdighed betyder, at de unge oplever relationsarbejderen mere som en ven end som en autoritet, men en ven som har en større erfaring, og som kan vejlede den unge.

MOTIVATION FOR FORANDRING

De mest udsatte unge lever typisk en uhenigtsmæssig livsstil, og det er derfor et formål med det individuelle relationsarbejde at skabe en motivation for at ændre livsstil hos den unge. Motivation for forandring kan komme på mange måder. På baggrund af vores interviews med de unge kan vi pege på tre forskellige måder, hvorpå denne motivation kan opstå:

1. Den unge oplever ikke nødvendigvis sin situation som problematisk, men er alligevel åben overfor relationsarbejderens input. Gennem jævnlig kontakt støtter relationsarbejderen den unge, og hjælper ham eller hende med at se det uhenigtsmæssige i hans eller hendes livsstil. Når den unge ønsker at ændre på tingene træder relationsarbejderen til og hjælper på alle fronter.

2. Den unge er ikke interesseret i støtte og vejledning, men omstændigheder i den unges liv betyder, at han eller hun indser det uhenigtsmæssige i den nuværende livssituation. Den unge henvender sig til relationsarbejderen for hjælp og relationsarbejderen "sætter ind med alle sejl", mens motivationen er der.

3. Den unge er ved at drukne i sine problemer og tager imod hjælp med åbne arme ved første kontakt.

HJÆLP TIL AT TALE

MED FAMILIEN OM SVÆRE TING?

Fra interviewundersøgelsen blandt relationsarbejderne er det vores indtryk, at man ikke arbejder så meget med forældrekontakt i relationsindsatserne. Det kan handle om, at problemer i familien er et følsomt emne. Det kan også handle om, at formålet med

projekterne mange steder er hjælp til uddannelse, fritidsliv og job, og relationsarbejderne derfor ikke oplever det som deres arbejde at gå ind i familiespørgsmål. 34 % af de unge svarer, at de har fået hjælp til at snakke med deres familie om svære ting. Igen er det særligt unge, som mødes med relationsarbejderen mere end én gang om ugen, som har fået hjælp til at snakke med familien. Dette bekræfter, at intensitet i indsatsen er afgørende for, at der opstår et tæt og tillidsfuldt forhold, hvor den unge åbner op for personlige problemstillinger. Det er i lige høj grad unge i de individuelle indsats og gruppeindsatserne som svarer, at de har fået hjælp til at snakke med deres familie om svære ting.

ANBEFALINGER

IDENTIFICÉR OG FØLG OP PÅ UDSATTE UNGE

Gruppebaserede relationsindsatser som fx væresteder og fritidsaktiviteter indebærer et unikt potentiale for at identificere og skabe et tillidsforhold til særligt udsatte unge i de udsatte boligområder. CFBU anbefaler derfor, at man i de gruppebaserede ungeindsatser er opmærksom på at identificere udsatte unge og at man på projektlederniveau i helhedsplanerne er opmærksom på at etablere en praksis for, hvordan man følger op på disse unges særlige behov.

HVORDAN ORGANISERES OPFØLGNINGEN?

Hvordan man organiserer denne opfølgning på enkelte unge, må afhænge af omstændighederne, ressourcerne og medarbejdernes kompetencer.

- Det kan være relationsarbejderen i gruppeaktiviteterne, som også følger op på de mest udsatte unges problemstillinger. I det tilfælde er det vigtigt, at medarbejderen - ud over at varetage forskellige typer af aktiviteter - også har de rette kompetencer både fagligt og personligt til at gå ind i de mere udfordrende sager. Der ud over er det vigtigt, at medarbejderen har tiden til at arbejde fokuseret med enkelte unge.

- Det kan også organiseres således, at relationsarbejderen i gruppeindsatserne, kan 'overlevere' de mest udsatte unge til en anden medarbejder, som kan arbejde mere individuelt med enkelte unge. Denne

medarbejder kan både være ansat i helhedsplanen eller være en fremskudt kommunal medarbejder. I dette tilfælde er det vigtigt, at der er et tæt samarbejde imellem de to ansatte, og at den medarbejder, som den unge kender bedst, 'siger god for' den anden medarbejder overfor de unge⁶.

UDSATTE UNGE ER EN KOMMUNAL OPGAVER

At følge op på særligt udsatte unges problemer er i høj grad en kommunal opgave, mens arbejdet med de unge i grupper traditionelt har været en boligsocial force. CFBU anbefaler derfor, at kommunerne i et tæt samarbejde med helhedsplanerne 'udstationerer' medarbejdere i boligområderne, som kan følge op på enkelte unge, som har særligt tunge udfordringer.

GODE RAMMER FOR ARBEJDET MED UDSATTE UNGE

Undersøgelsen viser, at der er nogle organisatoriske vilkår, som gør, at det boligsociale relationsarbejde er velegnet til at arbejde med særligt udsatte unge. CFBU anbefaler derfor, at relationsarbejderen – ligegyldigt om vedkommende er kommunalt ansat eller ansat i en helhedsplan:

- er til stede i lokalområdet i hverdagen og gerne i nogle rammer, hvor den unge kan opsøge ham eller hende, hvis der er behov.
- har så frie rammer for arbejdet, at han eller hun kan tage hånd om alle de problemstillinger, som den unge måtte henvende sig med (med mindre det selvfølgelig drejer sig om alvorlig kriminalitet).
- har mulighed for at arbejde meget intensivt med en enkelt ung i en periode, hvis der i denne periode er et særligt behov eller en særlig motivation hos den unge.

INTENSITET OG VARIGHED I RELATIONEN

CFBU anbefaler, at arbejdet med de mest udsatte unge struktureres således:

1. at den unge og relationsarbejderen mødes mindst én gang om ugen og er sammen i flere timer ad gangen

2. at kontakten mellem den unge og relationsarbejderen står på i mere end et år

3. at forholdet mellem den unge og relationsarbejderen består af en tillidsfuld og støttende relation

Disse anbefalinger er baseret på konklusionerne fra Det Kriminalpræventive Råds systematiske kortlægning af mentorindsatser, men understøttes af vores spørgeskemaundersøgelse og interviewundersøgelse blandt både unge og relationsarbejdere. Indsatser, der lever op til disse kriterier, formår således i høj grad at arbejde tæt med de mest udsatte unge.

BROBYGNING MELLEML DEN UNGE OG "SYSTEMET"

CFBU anbefaler, at relationsarbejderen, som arbejder med individuelle unge – ligegyldigt om vedkommende er kommunalt ansat eller ansat i en helhedsplan – fungerer som brobygger mellem de mest udsatte unge og det store system af aktører – kommunale og andre – som kan hjælpe udsatte unge med de problemer de har. Dette forudsætter, at man som medarbejder har et kendskab til og overblik over det kommunale system, og ved hvor og hvem man skal henvende sig til. Det er også en god idé at have et etableret samarbejde med de vigtigste samarbejdspartnere fx UU, jobcenter, SSP eller socialforvaltning⁷.

OPMÆRKSOMHED PÅ FASTHOLDELSE I UDDANNELSE

Frafald fra ungdomsuddannelser er et stort problem for de unge i de udsatte boligområder. CFBU anbefaler derfor, at relationsarbejderen i den daglige kontakt med den unge er opmærksom på, om den unge viser tegn på at være ved at falde fra sin uddannelse eller blive smidt ud. Hvis dette er tilfældet anbefales det, at man sammen med den unge finder ud af, hvad problemerne bunder i og tager en snak med uddannelsesinstitutionen, den unges forældre eller den unges UU-vejleder. Her kan relationsarbejderen fungere som den unges talerør og forklare situationen fra den unges perspektiv.

ERHVERVSERFARING TIL UNGE, SOM IKKE ER UDDANNELSESPARATE

Nogle unge er ikke uddannelsesparate. CFBU anbefaler, at man arbejder håndholdt med at give disse unge nogle positive erhvervserfaringer, for ad den vej at give de unge nogle succesoplevelser og en følelse af at kunne noget⁸. Dette kan gøres ved at hjælpe den unge med at finde en praktikplads eller et job, jævnligt at følge op på, hvordan det går på arbejdspladsen, hjælpe den unge med at tale med arbejdsgiveren om eventuelle problemer og ligeledes stå til rådighed for arbejdsgiveren, hvis der er brug for at tale om udfordringer i ansættelsen eller praktikforløbet. Dette skal ske i et tæt samarbejde med den unges UU-vejleder eller jobcenter.

4. Med risikolivsstil menes en livsstil, som forskning viser, kan føre til kriminalitet. Det kan fx være, at en ung ofte er ude om aftenen og har venner, som har tilknytning til kriminalitet. Læs mere om dette i afsnittet "Hvem er de unge i relationsindsatserne."

5. Pedersen & Lindstad, 2011.

-

6. Læs mere om dette i Frederiksen et al., 2013, 22-31.

7. Læs mere om samarbejde mellem boligsociale indsatser og 'det kommunale' i form af jobcentre i rapporten Samarbejde om beskæftigelse (Engly, 2013) og i Frederiksen et al. 2013.

8. Læs mere om dette i Frederiksen et al., 2013.

SÅDAN HAR VI GJORT

Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt 205 unge, interviews med projektledere i 16 boligområder og individuelle interviews med 15 unge.

Undersøgelsen består af to dele, en spørgeskemaundersøgelse blandt unge og en interviewundersøgelse blandt unge og relationsarbejderne i de indsatser, som indgår i undersøgelsen.

UDVÆLGELSE AF INDSATSER

Relationsarbejde foregår i rigtig mange udsatte boligområder, både i helhedsplaner med støtte fra Landsbyggefonden, i form af kommunalt ansatte gadeplansmedarbejdere, eller under forskellige puljer, som fx Puljen for Helhedsorienteret Gadeplansindsats under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. I udvælgelsen af, hvilke indsatser som skulle indgå i undersøgelsen, har vi ikke skelnet mellem hvilket ansættelsesforhold relationsarbejderen har. Det afgørende har været, at vedkommende arbejder relationsorienteret, og at arbejdet foregår lokalt i boligområdet. På baggrund af vores kendskab til feltet har vi udvalgt indsatser, som matchede vores model over relationsindsatser (se s. 15), og som var indstillede på at hjælpe os med at gennemføre undersøgelsen. De indsatser, som er med i undersøgelsen, er derfor kun et udsnit af relationsbaserede ungeindsatser på landsplan. Indsatserne, som indgår i undersøgelsen, fremgår af bilag 1.

SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i 16 boligområder, og der er 205 unge, som har svaret på spørgeskemaet. I hvert boligområde bad vi relationsarbejderne om at udpege de unge, som de har arbejdet individuelt med i løbet af de sidste år, da vi særligt var interesserede i at høre, hvad disse unge oplevede, at de havde fået ud af at indgå i indsatsen.

Det individuelle relationsarbejde er de fleste steder meget løst defineret. Dette betyder, at det ikke har været muligt for os at få et tal på den samlede population, vi ønskede at undersøge. Dette betyder følgelig, at vi ikke har kunnet udregne en svarprocent. Vi kan derfor ikke vide med sikkerhed, om de unge i spørgeskemaundersøgelsen er et repræsentativt udsnit af de unge i relationsindsatserne generelt. Det er dog givet, at individuelle forløb, der er blevet afbrudt før tid, eller hvor udfaldet har været decideret negativt, kan betyde, at kontakten til relationsarbejderen er blevet afbrudt og dermed muligheden for at deltage i spørgeskemaundersøgelsen. Det kan derfor være, at unge med en lav grad af udbytte, ikke er repræsenteret. På den anden side kan der også være unge, som har haft et så positivt udbytte af indsatserne, at de er kommet videre i deres liv, og derfor ikke længere har kontakt til relationsarbejderen, og derfor ikke deltager i spørgeskemaundersøgelsen.

Nogle af spørgsmålene i spørgeskemaet er "følsomme" i den forstand, at de handler om kriminalitet begået af venner og om forbrug af ulovlige rusmidler. Det er vores indtryk, at de unge har reageret meget forskelligt på disse spørgsmål. Nogle ser ud til at have

svaret meget ærligt, andre ser ud til at have underdrevet omfanget af venners kriminalitet og eget rusmid-delforbrug, og andre igen ser ud til at have overdrevet lidt. Hvor det har været åbenlyst, at besvarelserne ikke var sandfærdige, har vi valgt at sortere dem fra. Dette er dog kun sket i få tilfælde. Det er ikke vores indtryk, at de unge havde problemer med at læse og forstå spørgsmålene, og vi går derfor ud fra, at besvarelserne er et udtryk for, hvordan de unge oplever indsatserne.

INTERVIEWS MED UNGE

Med interviewundersøgelsen ønskede vi at belyse de emner, som det er svært at belyse med spørgeskemaundersøgelsen. Hvordan opstod tillidsforholdet? Hvad var det, der motiverede den unge til at ændre på sin livssituation? Hvad var det, der gjorde, at den unge søgte hjælp hos netop denne person? Hvad var det for problemstillinger, den unge fik hjælp til? Hvad bestod hjælpen i? Ligesom med spørgeskemaundersøgelsen måtte vi gå gennem relationsarbejderne for at få kontakt til de unge. Sådanne personlige spørgsmål kan være grænseoverskridende at tale om. Det betød, at de unge, der stillede op til interviews, var unge, som har et godt og tæt forhold til en relationsarbejder, og som gerne vil fortælle om den hjælp, som de har fået. Dette betyder, at interviewene med de unge ikke skal ses som repræsentative for alle unge, som er i kontakt med en relationsarbejder. I stedet skal de ses som eksempler på god praksis, hvor den gode og tillidsfulde relation er etableret. Vi har gennemført individuelle interviews med 15 unge. De unge er anonymiseret, og navnene, der fremgår, er fiktive.

LITTERATURSTUDIE

Desuden har vi søgt og læst litteratur om mentorindsatser, kriminalitetsforebyggende indsatser for udsatte unge, barrierer i forhold til at unge gennemfører en ungdomsuddannelse, social arv mv. som vi løbende bringer i spil igennem rapporten.

KVALITETSSIKRING

Vi har også ønsket at få andre blikke på stoffet end vores eget. Vi har præsenteret de vigtigste konklusioner i rapporten for relationsarbejdere i forbindelse med to fyraftensmøder om boligsocialt relationsarbejde i december 2013. Den respons vi fik på fyraftensmøderne har vi taget til os og taget højde for i de endelige konklusioner i rapporten.

RELATIONSARBEJDET KORT FORTALT

Relationsarbejdet gennemløber typisk nogle faser, hvor der gradvist opstår en tættere relation mellem den unge og relationsarbejderen, som gør det muligt at hjælpe den unge med individuelle problemstillinger. Nogle indsatsarbejdere arbejder mere med individuelle problemstillinger end andre.

På baggrund af interviews med relationsarbejdere har vi opstillet en model over relationsarbejdet (figur 1). Modellen beskriver det forløb, som relationsarbejdet typisk gennemgår og de grundlæggende antagelser om, hvordan indsatsen virker. Det er en forenklet model, som selvfølgelig vil variere fra område til område, men de enkelte elementer i modellen vil typisk være til stede i forskellig grad. I det følgende vil vi beskrive figur 1 fra venstre til højre startende med de øverste bokse.

MÅLGRUPPEN

Målgruppen for relationsarbejdet fremgår yderst til venstre. Hvis relationsarbejdet skal hjælpe unge med at gennemføre en ungdomsuddannelse og blive ude af kriminalitet, bør målgruppen være unge, som har faglige, sociale og personlige udfordringer, som gør det svært at gennemføre en ungdomsuddannelse eller på anden vis klare sig godt i livet.

AKTIVITETER

OPSØGENDE ARBEJDE

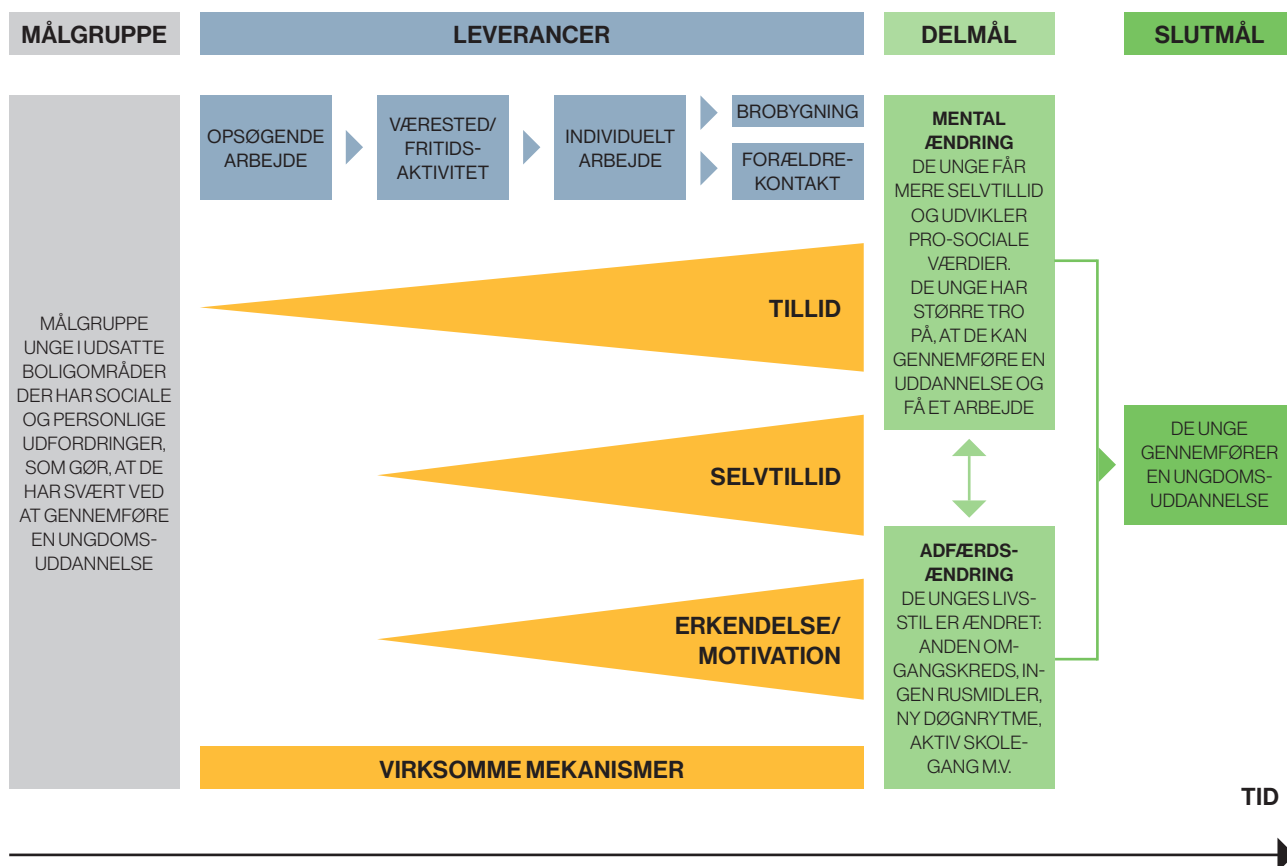
Relationsarbejdet skal typisk igennem nogle faser, hvor der først etableres en indledende kontakt med de unge, hvorefter kontakten bliver mere regelmæssig. I nogle boligområder foregår den første kontakt i form af opsøgende arbejde, hvor medarbejderen opsøger unge, som "hænger ud" i boligområdet. I andre boligområder er denne opsøgende funktion ikke så afgø-

rende, fordi helhedsplanens medarbejdere er kendte ansigter i området, og de unge derfor ved, hvem de er, og kender til de aktiviteter, som de arrangerer for unge. I de fleste tilfælde er der måske enkelte unge, som kræver en opsøgende indsats, mens størstedelen af de unge selv møder op til de aktiviteter, der er.

VÆRESTEDER OG FRITIDS AKTIVITETER

Den mere regelmæssige kontakt finder ofte sted i forbindelse med fritidsaktiviteter eller væresteder i boligområdet. Relationsarbejderne er typisk tilknyttet væresteder eller står for at arrangere fritidsaktiviteter som fx fodboldturneringer. Via disse fritidsaktiviteter etableres en positiv relation, som drejer sig om noget sjovt og ikke-problemorienteret. Den jævnlige kontakt omkring noget sjovt og uproblematisk understreges som afgørende for, at de unge får tillid til relationsarbejderen. Væresteder og fritidsaktiviteter er således en arena, hvor den unge og relationsarbejderen gradvist kan lære hinanden at kende. Relationsarbejderen kan finde ud af, hvem de unge er, og hvem der har brug for en særlig indsats, og de unge kan finde ud af, at relationsarbejderen er til at stole på, er interesseret i de unge og til for at hjælpe dem⁹.

Figur 1: Model over relationsindsatser. Modellen viser de forskellige faser relationsarbejdet typisk gennemgår, de målsætninger der typisk er for de unge og de 'virksomme mekanismer' som forventes af skabe forandringen for de unge.

INDIVIDUELT ARBEJDE

I den individuelle indsats arbejdes der med den enkelte unges problemstillinger. Det individuelle arbejde har forskellig karakter fra indsats til indsats, og der er stor forskel på, hvor eksplicit hjælperelationen er, og i hvor høj grad der arbejdes individuelt med de unge. I nogle projekter er der en gensidig forståelse mellem den unge og medarbejderen om, at medarbejderen er der for at hjælpe den unge med forskellige problemstillinger. I andre projekter er det individuelle arbejde noget, der kommer "ind ad bagvejen" i takt med, at medarbejderen og den unge tilbringer tid sammen, og medarbejderen får mulighed for at hjælpe med forskellige problemstillinger, der dukker op.

BROBYGGER TIL ANDRE AKTØRER

I kraft af det tillidsforhold der opstår mellem relationsarbejderen og den unge, kan relationsarbejderen fungere som brobygger til andre aktører, som kan hjælpe den unge i forhold til nogle af de problemer som ved-

kommende har, fx Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), misbrugsbehandling, socialforvaltning, jobcenter m.v. Relationsarbejderen kan på den ene side hjælpe den unge med at tage kontakt til relevante aktører og fungere som den unges talerør. På den anden side kan relationsarbejderen hjælpe andre aktører med at komme i kontakt med unge, som de ellers har svært ved at komme i kontakt med¹⁰.

FORÆLDREKONTAKT

I kraft af sin tilstedeværelse i lokalområdet og sin tætte kontakt til den unge, kan relationsarbejderen også indgå i kontakt med den unges forældre. En udfordring for mange af de unge er, at deres forældre er afkoblede fra store dele af deres liv og ikke mindst deres skole- og uddannelsessituation. Forældrene forstår måske ikke systemet, og har derfor svært ved at vejlede de unge i forhold til uddannelsesvalgt og problemer i forhold til skolen¹¹. At have sine forældres opbakning og støtte er afgørende for, at unge kan

gennemføre en ungdomsuddannelse, og en vigtig opgave for relationsarbejderen er derfor også forældrekontakten, hvor han eller hun kan hjælpe med at afstemme forventninger og forklare forældrene om, hvordan de kan støtte deres barn på uddannelsen.

VIRKSOMME MEKANISMER

Modellen indeholder også nogle såkaldte virksomme mekanismer, som illustrerer de mekanismer som er på spil i forholdet mellem relationsarbejderen og den unge. En grundlæggende antagelse i modellen er, at der i løbet af denne proces sker det, at den unges tillid til relationsarbejderen vokser. Dette er markeret i figur 1 som en trekant der vokser i løbet af processen. Under denne store trekant, er der lavet to mindre trekanter med titlerne "Selvtillid" og "Erkendelse/Motivation", og imellem trekanterne er der pile. Disse pile er udtryk for en antagelse om, at den unges selvtillid vil vokse i kraft af, at hans eller hendes tillid til medarbejderen vokser. At den unges selvtillid vokser skyldes, at den unge oplever, at der er en voksen, som han eller hun kan tale med, som accepterer og respekterer ham eller hende, og som hjælper med at tage hånd om hans eller hendes problemer. Dette er en grundlæggende antagelse i en såkaldte "anerkendelsesteori", som er grundlagt af sociologen Axel Honneth, og som i korte træk går ud på, at et menneske skal møde anerkendelse på flere planer for at vokse og udvikle sig¹².

Gennem denne voksende tillid og selvtillid kommer også en erkendelse af, at der er nogle ting i den unges liv, som skal ændres og en motivation for at ændre på disse ting. Spørgsmål omkring adfærdsændring og hvad der skaber motivationen og evne til at handle anderledes, er et kompliceret felt, som det ikke er muligt for os at gå dybere ind i her. Den meget forsimplede opstilling, som vi har lavet i denne model, er baseret på de grundlæggende antagelser om adfærdsændring i den transteoretiske model, som længe har været dominerende indenfor sundhedsområdet, og har ligget til grund for mange indsatser, som søger at ændre menneskers adfærd i forhold til sundhed og sociale forhold. Det er således en veletableret antagelse, at der er denne sammenhæng mellem erkendelse, mo-

tivation og handling (Prochaska et.al. 2008). Hvordan motivationen for at ændre livsstil opstår, vil vi vende tilbage til senere i rapporten på baggrund af interviews med de unge.

DELMÅL

Resultaterne af den udvikling, som den unge gennemgår, som resultat af den tillid, selvtillid, erkendelse og motivation som udspringer af relationsarbejdet, skulle gerne være, at den unge på den ene side gennemgår en psykologisk ændring og på den anden side en adfærdsændring, som fremmer den unges mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Vi har undersøgt, om de unge oplever denne udvikling.

MENTAL ÆNDRING

Den psykologiske ændring består i, at den unge udvikler mere pro-sociale værdier, hvilket vil sige, at den unge oplever sig som en del af samfundet og ønsker at tage del i samfundet og bidrage til dette i stedet for at opleve sig selv som ekskluderet fra – eller måske ligefrem i opposition til – samfundet. Samtidig oplever den unge en større tro på, at der faktisk er en plads til ham eller hende i uddannelsessystemet og at han eller hun rent faktisk kan gennemføre en ungdomsuddannelse og få et arbejde og forsørge sig selv.

ADFÆRDSÆNDRING

Denne psykologiske ændring hænger sammen med en adfærdsændring, hvor den unge måske vælger nogle venner fra og andre til, holder op med at ryge hash, holder op med at færdes bestemte steder og i bestemte sammenhænge, laver om på sin døgnrytme osv.

ENDEMÅL

Endemålene for disse indsatser er helt overordnet, at de unge skal blive gode samfundsborgere, som ikke er kriminelle, og som ideelt set forsørger sig selv. Vejen hertil er for de fleste at gennemføre en ungdomsuddannelse. For de unge, hvor dette ikke er en mulighed, er afklaring omkring egne fremtidsmuligheder målet. Da vores fokus i denne undersøgelse er uddannelse, har vi her opstillet ungdomsuddannelse, som endemålet for modellen over relationsarbejdet.

ARBEJDE MED DE UNGE I GRUPPER OG INDIVIDUELT

Som beskrevet ovenfor, adskiller projekterne i undersøgelsen sig meget i forhold til, i hvor høj grad der arbejdes individuelt med de unge. Det er i grove træk muligt at dele indsatserne i undersøgelsen op i to undergrupper:

GRUPPE- OG AKTIVITETSORIENTEREDE INDSATSER:

- Medarbejderens kontakt med de unge finder primært sted i gruppesammenhæng fx i et værested eller i forbindelse med fritidsaktiviteter
- Den positive relation bygges op via samvær omkring noget sjovt og uforpligtende.
- De unge vil typisk ikke opleve medarbejderen som en voksen, som er til for at hjælpe dem med problemer (hjælpe-relationen er ikke eksplicit).
- I forbindelse med gruppeaktiviteterne kan medarbejderen blive opmærksom på, at enkelte unge har behov for ekstra hjælp.

INDIVIDORIENTEREDE INDSATSER:

- Medarbejderen og den unge ses på tomandshånd, og medarbejderen hjælper den unge med forskellige problemstillinger fx knyttet til job, uddannelse, jobcenter, personlige problemer, sundhedsmæssige problemer m.v.
- Der er en fælles forståelse af, at medarbejderen er der for at hjælpe den unge med problemer (hjælpe-relationen er eksplicit).
- Denne type indsats 'bygger videre' på en gruppeindsats, hvor tilliden er etableret.

De to typer indsats skal ikke nødvendigvis forstås som forskellige indsats, de kan også forstås som forskellige faser i den samme indsats. Nogle indsats rummer begge faser, andre består kun af den ene.

I nogle boligområder er det den samme person, som varetager både det gruppeorienterede ungearbejde og det individuelle. I andre boligområder er det delt op, således at en medarbejder laver gruppeaktiviteter og en anden tager hånd om enkelte unge, som har brug for en ekstra hjælp. I det sidst nævnte tilfælde er det en forudsætning, at den medarbejder, der laver gruppeindsatserne, overleverer til den medarbejder, der laver det mere individuelle arbejde og 'siger god for' denne medarbejder i den unges øjne. Der er også indsats, som stort set kun arbejder gruppeorienteret, og hvor der ikke følges op på enkelte unge med særlige behov. I disse tilfælde bliver der lavet et stort stykke arbejde for at skabe et godt og tillidsfuldt forhold til de unge i området, men der følges ikke op med en systematisk, håndholdt, individuel indsats for særligt udsatte unge. Hvorvidt man arbejder individuelt med de unges problemer, afhænger bl.a. de medarbejdertimer og -ressourcer der er til rådighed, og af hvilket fokus man har i helhedsplanen; om det er på den generelle forebyggelse eller mere individuelle problemstillinger. I vores analyse af spørgeskemabesvarelserne har vi opdelt indsatserne i henholdsvis gruppeindsats og individuelle indsats på baggrund af vores kendskab til indsatserne og vores vurdering af, hvordan der primært arbejdes i disse indsats.

9. Læs mere om dette i Frederiksen & Madsen, 2013.

10. Læs mere om dette i Frederiksen & Madsen, 2013.

11. Højmark Jensen, 2005.

12. Nørgaard, 2005.

HVAD KARAKTERISERER GODE RELATIONS-INDSATSER?

Forskning viser, at relationsindsatser har størst indflydelse på de unges liv, hvis de er langvarige, intensive og bygger på en støttende og tillidsfuld relation.

Systematiske kortlægninger af mentorindsatser viser, at der generelt er en positiv effekt af mentorindsatser i forhold til at forebygge kriminalitet og i nogle tilfælde i forhold til at hjælpe unge til at klare sig bedre i uddannelsessammenhæng¹³. Der er ikke nogen entydig definition af, hvad en mentorindsats er, og det er meget forskelligartede indsatser, som er inkluderet i de systematiske kortlægninger. Et af studierne opstiller følgende karakteristika for en mentorindsats:

1. at der sker en interaktion mellem to personer over en længere tidsperiode.
2. at der er en ulighed i erfaring og viden mellem mentor og den unge.
3. at den unge kan efterligne og drage fordel af den viden, de evner og erfaring som mentoren har.
4. at der er fravær af "role inequality" (rolle ulighed), som karakteriserer andre hjælperelationer som fx lærer-elev, sagsbehandler-klient forhold¹⁴.

De indsatser, vi her betegner som relationsbaserede ungeindsatser, lever (i forskelligt omfang) op til disse kriterier, og vi vurderer derfor, at det er relevant at se på, hvad det er forskningen i mentorindsatser siger om, hvad det er der skaber en positiv virkning for de unge. Forskellige studier peger på nogle forskellige betydningsfulde processer, der er på spil i mentorindsatser:

1. Den første er identifikation mellem den unge og mentor, hvor den unge kan spejle sig i mentoren, som et forbillede, som har et arbejde, en familie, og som ikke er involveret i kriminalitet. Identifikation skulle særligt have betydning for motivation, opførsel og accept og efterlevelse af samfundets normer¹⁵.
2. Et andet element i mentorindsatser er, at mentor giver den unge viden, som kan hjælpe den unge med at håndtere sociale, uddannelsesmæssige, juridiske, familiemæssige og vennekredsmæssige udfordringer.
3. Et tredje element er såkaldt "advocacy", altså at mentoren fungerer som fortaler og brobygger mellem den unge og diverse aktører og systemer, som den unge er i berøring med, og som han eller hun har svært ved at finde rundt i eller kommunikere med.

4. Sidst, men ikke mindst, er der den følelsesmæssige støtte og venskabelighed, som gerne skulle være et element i mentorrelationen. Studier peger på, at følelsesmæssig støtte styrker den unges selvtillid, selvværd og giver en følelse af at betyde noget¹⁶.

Indsatserne, som vi har inkluderet i denne undersøgelse, vægter disse fire centrale processer i mentorrelationen forskelligt. De gruppeorienterede indsatser vægter særligt identifikationen, således at relationsarbejderen fungerer som et positivt forbillede for den unge. Desuden rummer disse indsatser også en venskabelighed mellem den unge og relationsarbejderen. Hvorvidt der opstår en følelsesmæssig støtte er forskelligt fra projekt til projekt og vil afhænge meget af medarbejderen. De individorienterede indsatser vægter i højere grad at give de unge viden, som gør dem i stand til at klare sig bedre i livet og at være fortalere og brobygger til diverse aktører omkring den unge. Hvorvidt der opstår en følelsesmæssig støtte vil igen afhænge af relationsarbejderens evne til at etablere et tillidsfuldt forhold.

På baggrund af en systematisk kortlægning af effekter af mentorindsatser opstiller Det Kriminalpræventive Råd tre kriterier for, hvordan en mentorindsats skal organiseres for, at den er mest effektiv¹⁷. Disse tre kriterier er:

1. Indsatsen bør vare minimum et år.
2. Mentoren og den unge bør mødes mindst en gang om ugen og gerne af flere timers varighed.
3. Indsatsen bør bestå af en betydningsfuld engageret voksenkontakt, der tager form af en støttende, tillidsfuld, anerkendende og emotionel relation, der fokuserer på den unges psykosociale udvikling¹⁸.

Flere undersøgelser viser desuden, at indsatser med en varighed på under tre måneder kan have en kontraproduktiv effekt på den unges selvværd, idet den unge højst sandsynligt vil føle sig svigtet, når den korte indsats ophører¹⁹.

Disse tre kriterier kan være gode retningslinjer for, hvordan man skal skrue sin indsats sammen, hvis man ønsker at arbejde relationsbaseret med udsatte unge. Kriterierne skal ikke opfattes som en spændetrøje, men skal snarere forstås sådan, at der skal skabes nogle rammer, hvor det er muligt at opfylde kriterierne. Det skal være muligt for den enkelte unge og relationsarbejderen at mødes ugentligt og gerne være sammen i flere timer ad gangen – både alene og sammen med andre. Relationsarbejderen skal være en stabil person, og hans eller hendes ansættelsessituation skal være stabil, så der er mulighed for forløb af mindst et års varighed. Sidst, men ikke mindst, skal det være et eksplicit formål med indsatsen, at relationsarbejderen skal skabe en støttende, tillidsfuld, anerkendende og emotionel relation til den unge og der skal ansættes medarbejdere, som kan løfte denne opgave.

17. Christiansen, 2012. Som det fremgår af rapporten om mentorindsatser, opstiller DKR fire kriterier. Vi udelader det fjerde kriterium her, fordi det ikke er relevant, da det knytter sig til mentorordninger med frivillige mentorer.

18. Christiansen, 2012, 9.

19. Christiansen, 2012, 9.

HVEM ER DE UNGE I RELATIONS-INDSATSERNE?

Relationsindsatserne formår i høj grad at skabe en god og tæt kontakt til unge, som har en høj risikolivsstil. Det gælder særligt de indsatser, som arbejder individuelt med de unge.

I dette kapitel vil vi se på, hvilke unge der arbejdes med i relationsindsatserne. Hvis relationsarbejdet skal hjælpe unge med at gennemføre en ungdomsuddannelse og blive ude af kriminalitet, bør målgruppen være unge, som har faglige, sociale og personlige udfordringer, som gør det svært at gennemføre en ungdomsuddannelse eller på anden vis klare sig godt i livet. Det er derfor interessant at se på, hvordan de unges uddannelsessituation er og om de er kriminalitetstruede.

Af interviews med relationsarbejderne fremgår det, at de fleste steder arbejder med "den store mellemgruppe". Det vil sige, de arbejder ikke med de unge, som er allermest belastede, og de arbejder heller ikke med de unge, som klarer sig godt i skolen, og som har styr på fremtiden. Generelt beskriver relationsarbejderne, den gruppe de arbejder med, som en "en gruppe, som skal have et puf i den rigtige retning." De fleste steder understreger de, at det ikke er deres opgave at nå den hårde kerne af unge i området, men at dette er en opgave for enten politiet eller andre aktører. Nogle steder arbejder de med unge, som er belastet af fx kriminalitet og misbrug²⁰. Det skal desuden bemærkes, at projekterne har forskellige opdrag i forhold til, hvilke grupper de skal nå ud til, og at det følgerig også er meget forskelligt, hvilke grupper de arbejder med.

KØN OG ETNICITET

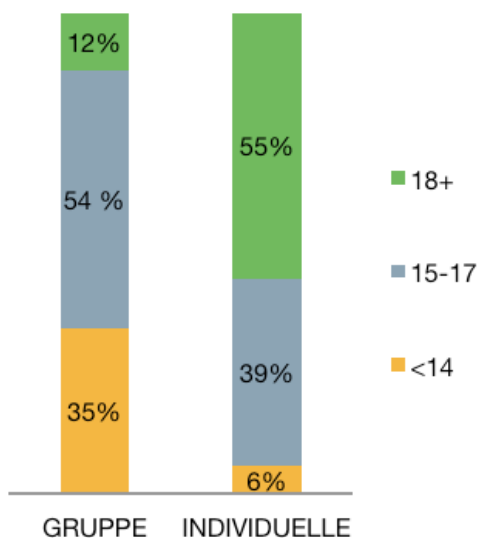
Ser vi på køn og etnicitet er det tydeligt, at den typiske unge i en relationsbaseret indsats er en dreng med anden etnisk baggrund end dansk. Der er således 75 % af respondenterne, der er drenge, og 25 % som er piger. 80 % har anden etnisk baggrund end dansk, og 20 % har etnisk dansk baggrund. De piger, der har besvaret spørgeskemaet, indgår i de fleste tilfælde i Pige grupper, hvor en kvindelig relationsarbejder arrangerer ugentlige møder, hvor der laves 'pigeting' og snakkes om relevante emner.

ALDER

I boligsociale indsatser arbejdes der typisk med den brede gruppe af unge i forbindelse med fritidsaktiviteter og andre tilbud, og de unge i de boligsociale indsatser er typisk under 18 år. At de boligsociale indsatser arbejder med en yngre målgruppe, skyldes på den ene side, at man arbejder med den generelle forebyggelse ved at hjælpe de unge med at få et meningsfuldt fritidsliv med sunde fritidsinteresser²¹. Det skyldes også, at de unge, som stadig "hænger i bremsen", når de er over 18 år, typisk er unge, som har nogle forholdsvist tunge problemer i form af kriminalitet eller psykiske problemer. Disse problemstillinger anser helhedsplanerne ofte ikke som deres ansvarsområde, men som et anliggende for kommunen, poli-

tiet eller sundhedsvæsenet. Det ser imidlertid ud til, at de relationsbaserede ungeindsatser adskiller sig på dette punkt. Det er således 40 % af de unge i spørgeskemaundersøgelsen, som er 18 år eller derover.

Som beskrevet tidligere, kan man overordnet se to typer af indsatser i datamaterialet: indsatser som primært arbejder gruppebaseret, og indsatser som i høj grad har et individuelt fokus. Sammenligner man de unge, som indgår i de gruppeorienterede indsatser og de individorienterede indsatser, bliver det tydeligt, at det først og fremmest er de individorienterede indsatser, som arbejder med de ældre unge. I de individorienterede indsatser er det 55 % som er over 18 år, og kun 6 % som er under 14 år, mens det i de gruppeorienterede indsatser er 12 % som er over 18 år, og 35 % som er under 14 år.

Figur 2: Af figuren fremgår de unges aldersfordeling i henholdsvis de individuelle indsatser og gruppeindsatserne. N=200

RISIKOLIVSSTIL

Forskningen viser, at der er særlige forhold, der øger risikoen for at begå kriminalitet. Særligt faktorer vedrørende den unges livsstil, så som hvor man færdes i sin fritid, hvilke kammerater man har og den unges forbrug af alkohol og narkotika, ser ud til at have en stærkere betydning sammenlignet med de individuelle risikofaktorer, som fx personlige og psykolo-

giske forhold, forældre og skole, når det kommer til ungdomskriminalitet²². Disse faktorer kaldes risikofaktorer. Generelt har samvær med jævnaldrende en meget stor betydning i ungdomsårene. Påvirkningen fra kammerater er forbundet med bekræftelse og det at opnå status og særligt for drenge kan kriminalitet være en af de aktiviteter, der indgår i ungdomslivet. Dansk forskning i ungdomskriminalitet viser således, at de unge der tilbringer fritid i gademiljøet, er dem der begår mest kriminalitet²³. Det er derfor interessant at undersøge, om de unges liv er karakteriseret ved disse risikofaktorer.

I spørgeskemaet har vi undersøgt de unges risikolivsstil og inddelt de unge i tre grupper: unge med lav risikolivsstil, unge med moderat risikolivsstil og unge med høj risikolivsstil. Samlet set vil dette give os et billede af, i hvilken grad de unge i indsatserne er i risiko for at begå kriminalitet²⁴.

I det følgende vil vi gå mere i dybden med enkelte af de spørgsmål, som udgør det samlede mål for risikolivsstil. Disse spørgsmål belyser de unges færden i fritiden og deres venners erfaringer med kriminalitet, og kan være med til at give et billede af, hvad der karakteriserer de unge, som der arbejdes med i relationsindsatserne.

VENNERS KRIMINALITET

Omgang med venner, som begår kriminalitet, er en betydelig risikofaktor. Tabel 1 giver et billede af, hvor mange af de unge, der omgås venner, som har erfaringer med kriminalitet. Mellem 14 og 20 % af de unge svarer, at de fleste eller alle deres venner har begået butikstyveri, indbrud, røveri og vold. Der er lidt flere, som svarer, at deres venner har begået butikstyveri sammenlignet med de andre lovovertrædelser. Ellers er det bemærkelsesværdigt, at der ikke synes at være den helt store forskel, på andelen af unge som svarer, at de fleste af deres venner har begået indbrud, og andelen som svarer, at de fleste af deres venner har begået personfarlig kriminalitet som røveri og vold. Dette viser, at mange af de unge ikke bare færdes i miljøer, hvor der begås berigelseskriminalitet, men også færdes i miljøer hvor vold og røverier er udbredt. Der tegner sig således et relativt alvorligt billede af

Tabel 1: Unge fordelt efter, om de har venner, der har begået butikstyveri, indbrud, vold, røveri eller vold (pct.) N= 190, 191, 188,191.

HVOR MANGE AF DINE VENNER HAR BEGÅET	BUTIKSTYVERI?	INDBRUD?	RØVERI?	VOLD?
INGEN	35 %	55 %	55 %	59 %
MINDRE END HALVDELEN ELLER OMKRING HALVDELEN	45 %	28 %	29 %	27 %
DE FLESTE AF DEM ELLER ALLE SAMMEN	20 %	17 %	16 %	14 %
I ALT	100 %	100 %	100 %	100 %

en gruppe af unge på 14-20 % af den samlede gruppe, som stort set kun har kriminelt belastede venner. På den anden side er der en gruppe på omkring 55 % som slet ikke har kriminelle venner og en mellemgruppe på 27-29 % som har nogle kriminelle venner, men hvor det ikke er flertallet²⁵.

Hvor kriminelt belastede de unges venner er, hænger tæt sammen med alder. Blandt de unge under 18 år er der 21 % som har mange kriminelle venner, mens der for de unge over 18 år er 58 % som har kriminelle venner²⁶. At der er så stærk en sammenhæng mellem alder og antal kriminelle venner skyldes på den ene side, at jo ældre den unge er, jo større risiko har vedkommende for at komme i berøring med kriminelle miljøer. På den anden side kan det, som beskrevet ovenfor, skyldes, at de unge, som er i kontakt med en relationsarbejder, når de er over 18 år, ofte er unge som af forskellige årsager ikke er "godt i vej" i forhold til uddannelse og arbejde, men som derimod i forskelligt omfang bevæger sig i kriminelle miljøer.

DE UNGES FÆRDEN I HØJRSIKOMILJØER

Når det kommer til unges færden i fritiden, vides det fra tidligere undersøgelser om kriminalitet og gadebander, at særligt færden i de sene timer, kombineret med ophold på gaden uden noget bestemt at tage sig til, øger risikoen for, at unge begår kriminalitet eller havner i en kriminel ungdomsgruppe. Dette betegnes som at færdes i et højrisikomiljø²⁷. I det følgende vil vi se på, i hvilket omfang de unges færdes i højrisikomiljøer.

UDE SENT OM AFTENEN ELLER OM NATTEN

Det første spørgsmål drejer sig om, hvor ofte de unge er sent ude om aftenen eller om natten. Størstedelen

af de unge er ude sent om aftenen eller om natten en gang imellem. Det er således kun 12 % der svarer, at de aldrig er ude sent eller om natten. At være ude sent er meget almindeligt, når man er ung, og er ikke i sig selv bekymrende. For 14 procent af vedkommende sker det imidlertid "så godt som hver dag". I disse tilfælde kan det betragtes som bekymrende, da det både er udtryk for en gadeorienteret livsstil og desuden meget vel kan gå ud over skolegangen, hvis den unge kommer sent i seng hver dag.

MØDES OFFENTLIGE STEDER UDEN AT LAVE NOGET BESTEMT

Ser vi på, hvor mange af de unge som mødes med venner på offentlige steder²⁸ uden at lave noget bestemt, svarer 35 %, at de gør det "så godt som hver dag" og 17 %, at de gør det 2-3 gange om ugen. At "hænge ud" i det offentlige rum, sandsynligvis i selve boligområdet, er altså en meget udbredt måde at bruge sin fritid på blandt de unge i undersøgelsen. Dette svarer meget godt til det billede, der tegner sig i mange udsatte boligområder, hvor unge, der hænger ud i boligområdets fællesområder, er en af de store udfordringer, fordi det skaber utryghed blandt de øvrige beboere²⁹.

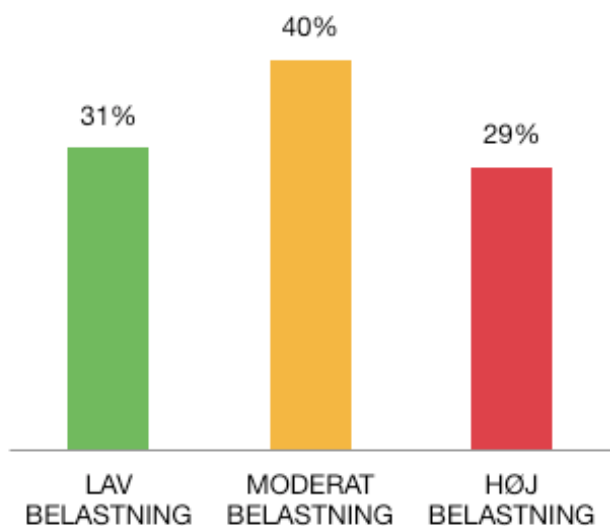
At de unge opholder sig i fællesarealerne, kan der være mange årsager til, og er ikke i sig selv et tegn på at den unge er på vej ind i kriminalitet. Relationsarbejderne fremhæver, at det blandt andet drejer sig om, at de unge ikke har mulighed for at have venner med hjem, fordi der ofte bor store familier i små lejligheder. At mødes ude er for nogen bare en måde at være sammen med sine venner. På den anden side viser forskningen, som sagt, at det at færdes på gaden uden noget bestemt formål, er en risikofaktor, forudsat at det bliver kombineret med andre faktorer, som

fx venner med tilknytning til kriminalitet. For at få et reelt billede af, om de unges færden i boligområdet, er et udtryk for at de er i risiko, er det derfor relevant at se på, om de har venner, som er involveret i kriminalitet.

Ser vi derfor på, om de unge som "hænger ud" i boligområdet også har mange kriminelle venner, viser det sig, at der er en stærk sammenhæng imellem de to³⁰. Af de unge, som svarer, at de mødes med venner på offentlige steder uden at lave noget bestemt 'så godt som hver dag', er det således 49 %, som har mange kriminelle venner, mens 27 % kun har få eller ingen kriminelle venner. Tallene bekræfter altså, at det at tilbringe sin fritid med vennerne i fællesarealerne i boligområderne ofte er et element i en risikolivsstil. Samtidig viser tallene også, at det ikke nødvendigvis er sådan, at alle unge, som "hænger ud", er kriminelle eller på vej til at blive det i og med at 29 % få eller ingen kriminelle venner har.

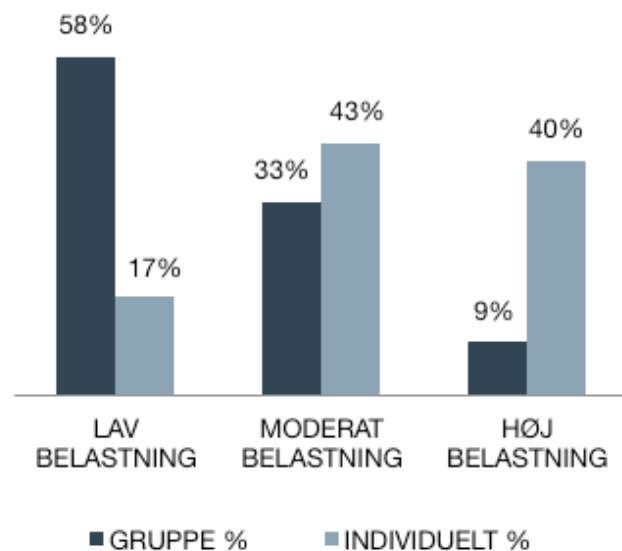
RISIKOLIVSSTIL SAMLET SET

Figur 3 viser de unges risikolivsstil overordnet set. 31 % af de unge i spørgeskemaundersøgelsen har en lav risikolivsstil, 40 % har en moderat risikolivsstil, og 29 % har en høj risikolivsstil.

Figur 3: De unges fordeling på variabelen risikolivsstil. N=201

Ligesom for 'antal kriminelle venner' er der en tæt sammenhæng mellem alder og risikolivsstil. Blandt de unge med høj risikolivsstil er der således at 34 %, som er under 18 år og 66 %, som er over 18 år.

Figur 4: De unges fordeling på variabelen risikolivsstil, når man deler besvarelserne op på gruppeindsatser og individuelle indsatser. N= 201

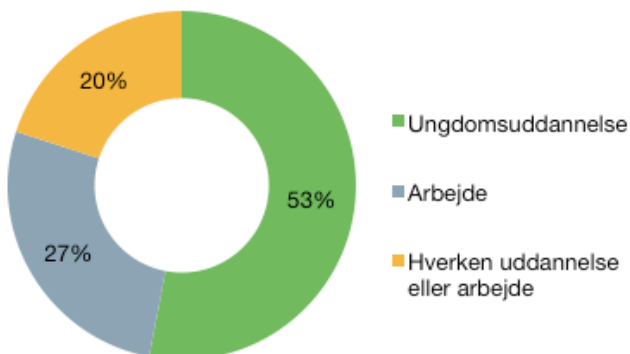
Sammenligner vi gruppeindsatserne og de individuelle indsatser, bliver det tydeligt, at det særligt er de individuelle indsatser, som arbejder med unge med en høj risikolivsstil. I gruppeindsatserne er der 9 %, som har en høj risikolivsstil, mens der i de individuelle indsatser er 40 %, som har en høj risikolivsstil. Ser vi på unge med lav risikolivsstil, tegner der sig det omvendte billede, nemlig at de unge i gruppeindsatserne i højere grad har en lav risikolivsstil end de unge i de individuelle indsatser. Der er således 58 % af de unge i gruppeindsatserne, som har en lav risikolivsstil og 17 % af de unge i de individuelle indsatser, som har en lav risikolivsstil. Dette er imidlertid ikke så overraskende, da vi jo tidligere har konstateret, at det særligt er de individuelle indsatser, som arbejder med de ældste unge og de ældste unge har den højeste risikolivsstil.

DE UNGES UDDANNELSESSITUATION

Et udgangspunkt for denne rapport er, at relationsarbejdere kan hjælpe unge med at blive fastholdt i uddannelse. Det derfor interessant at se på, om relationsindsatserne opfanger de unge, som falder igennem uddannelsessystemet. Vi undersøger derfor, om de unge er i gang med en ungdomsuddannelse, om de har færdiggjort en ungdomsuddannelse eller om de er udenfor uddannelsessystemet.

UNGE SOM HAR FORLADT FOLKESKOLEN

Den vigtige opgave med at sikre at de unge kommer videre i uddannelsessystemet og bliver fastholdt, gælder primært unge, som har forladt folkeskolen, og det er derfor særligt interessant at se på uddannelsessituationen for de unge, som har forladt folkeskolen. Af disse unge går 53 % på en ungdomsuddannelse, 27 % er i arbejde og 20 % er hverken i uddannelse eller arbejde.

Figur 5 viser hvor mange procent af de unge, som har forladt folkeskolen, som er henholdsvis i ungdomsuddannelse, i arbejde eller hverken i uddannelse eller arbejde. N=115.

Det er altså omkring halvdelen af de unge, der har forladt folkeskolen, som er i gang med en ungdomsuddannelse. At halvdelen af de unge, der arbejdes med i relationsindsatserne, er i uddannelse, kan på den ene side tyde på, at relationsarbejderne kun til et vist omfang formår at få fat i de unge, som falder igennem uddannelsessystemet. På den anden side kan det skyldes, at relationsarbejderne faktisk formår at hjælpe de unge i gang og fastholde dem i uddannelse.

Sammenligner vi de gruppebaserede indsatser og de individuelle indsatser, fremgår det tydeligt, at det særligt er de individuelle indsatser, der arbejder med unge, som hverken er i job eller uddannelse. I de individuelle indsatser er det således 16 % som hverken er i job eller uddannelse, mens det kun er tre % i de gruppebaserede indsatser.

UNGE SOM GÅR I FOLKESKOLE

Det er også interessant at undersøge, om de unge, som stadig går i folkeskole, er unge, som man kan forvente, vil have problemer med at gennemføre folkeskolen. Der er 43 % af de unge i undersøgelsen, som går i folkeskole. Sammenligner vi med en undersøgelse, der er foretaget blandt folkeskoleelever i udsatte boligområder³¹, tegner der sig et billede af, at de unge i relationsindsatserne, som stadig går i folkeskole, ikke er mere kriminalitetstruede end det gennemsnitlige billede for folkeskoleelever i udsatte boligområder. Det tyder således på, at når det kommer til de unge, som går i folkeskole, så indfanger man kun i ringe grad de unge med en høj risikolivsstil og dermed de unge, som er i risiko for ikke at gennemføre folkeskolen.

DET SAMLEDE BILLEDE AF DE UNGE I RELATIONSINDSATSERNE

Der tegner sig altså et billede af, at relationsindsatserne når en gruppe af unge, som bevæger sig i kriminelle kredse, færdes meget i gademiljøet i både dag- og aftentimerne, og som med den viden vi har om risikofaktorer kan siges at være i risiko for at begå kriminalitet. På den anden side arbejdes der også med en større gruppe af unge, som ikke færdes i kriminelle miljøer. Denne gruppe færdes måske nok i gademiljøet, men det er ikke nødvendigvis et udtryk for en bekymrende adfærd, men hænger fx sammen med at der ikke er plads til at mødes med vennerne derhjemme. Ikke overraskende viser det sig også, at der er en tæt sammenhæng mellem alder og risikolivsstil, således at jo ældre de unge er, jo højere risikolivsstil har de. Desuden tegner der sig et billede af, at det særligt er de individuelle indsatser, der arbejder med de ældre og kriminalitetstruede unge, og unge som ikke er i gang med en uddannelse. Gruppeindsatserne arbejder derimod mere med en yngre gruppe af unge, som

i mindre omfang har en risikolivsstil. Ser vi særligt på gruppen af unge, som stadig går i folkeskole fremgår det, at de ikke er mere kriminalitetstruede end det generelle billede af de unge i udsatte boligområder.

Dette peger på, at gruppeindsatserne primært arbejder med den generelle forebyggelse af kriminalitet og anden uhensigtsmæssig adfærd ved at være i kontakt med den brede gruppe af unge i de udsatte boligområder, og give dem en positiv voksenkontakt og nogle meningsfulde fritidstilbud. De individuelle indsatser arbejder i højere grad målrettet med at hjælpe udsatte og kriminalitetstruede unge på rette vej i livet og i samfundet³².

20. Læs mere om dette i Frederiksen et al., 2013.

21. Læs mere om dette i Christiansen, 2013.

22. Pedersen & Lindstad, 2011.

23. Kyvsgaard, 1992, Balvig, 2000, Balvig, 2011.

24. Du kan læse mere om, hvordan vi har konstrueret målet for risikolivsstil i bilag 2.

25. Hvis man ser på 'butikstyveri' ser billedet en lille smule anderledes ud.

26. Denne sammenhæng har en høj signifikans på .000.

27. Se Pedersen & Lindstad, 2011.

28. I spørgeskemaet er givet eksemplerne: 'fx ved grillbarer, i butikscentre, ved kiosker eller lignende'.

29. Avlund, 2013.

30. Der er et signifikansniveau på ,005.

31. Pedersen & Lindstad, 2011, 92-99.

32. Generelt skal det bemærkes, at datamaterialet ikke siger så meget om, om man arbejder med unge, som har andre problemer end problemer relateret til kriminalitet og risikolivsstil, som fx isolerede unge med psykiske problemer. Flere af projekterne bemærker således, at de ikke arbejder så meget med de unge, som ikke opholder sig i boligområdets fællesarealer eller benytter sig af de tilbud, der fx er i helhedsplanen. Dette skyldes på den ene side, at der ofte er fokus på de mere synlige unge, fordi netop disse unges brug af fællesarealerne opleves som et problem i boligområdet, fordi det skaber utryghed for beboerne (Avlund, 2013). På den anden side skyldes det, at denne gruppe er svær at få øje på og skabe kontakt til, fordi de opholder sig meget i hjemmet. De isolerede unge kan imidlertid have lige så meget brug for en tæt, håndholdt indsats, selvom de ikke på samme måde udgør et problem for boligområdet.

HVORDAN OPSTÅR MOTIVATION FOR FORANDRING?

Der identificeres tre måder hvorpå 'motivation for forandring' kan opstå hos den unge, hvori relationsarbejderen spiller en forskellig rolle. Det fælles er, at relationsarbejderen skal være klar til at gøre en intensiv indsats, så motivationen er der.

Som beskrevet i forrige kapitel, kommer relationsarbejderne i kontakt med mange forskellige slags unge. Nogle unge har som beskrevet tidligere bare brug for et skub i den rigtige retning, mens andre unge er i en situation, hvor deres liv skal lægges grundlæggende om. Den unge skal måske gøre op med en kriminel livsstil, stoppe et misbrug eller lave om på en livsstil, hvor han eller hun isolerer sig meget, pjækker fra skole m.v.

Formålet med dette kapitel er at undersøge, hvordan motivationen for denne forandring opstår hos de unge. Kapitlet er baseret på interviews med unge, som har indgået i længerevarende forløb med en tæt, personlig relation til en relationsarbejder, og hvis livssituation er ændret markant siden de startede i forløbet.

OPLEVER DE UNGE MOTIVATION FOR FORANDRING?

Første skridt i at ændre livsstil er, at man får et andet syn på det liv, man lever, og at der opstår et ønske om, at noget skal ændres. Det kan blandt andet komme til udtryk ved, at man får mere mod på fremtiden og får et mere positivt syn på at tage en uddannelse og/eller på at have og passe et arbejde. Vi har derfor spurgt ind til disse ting i spørgeskemaundersøgelsen.

I det følgende vil vi derfor se på, om de unge i indsatsene generelt oplever en motivation for forandring, som et resultat af at være tilknyttet en relationsarbejder. Tabel 2 viser andelen af unge i spørgeskemaundersøgelsen, som svarer, at de har fået 'mere mod på fremtiden', 'et mere positivt syn på uddannelse' og 'et mere positivt syn på at have og passe et arbejde'.

Tabel 2: Andel af de unge som svarer, at de har fået 'mere mod på fremtiden', 'et mere positivt syn på uddannelse' eller 'et mere positivt syn på at have og passe et arbejde' som et resultat af kontakten med relationsarbejderen. N = 192, 190, 192.

MERE MOD PÅ FREMTIDEN	64 %
MERE POSITIVT SYN PÅ UDDANNELSE	63 %
MERE POSITIVT SYN PÅ AT HAVE OG PASSE ET ARBEJDE	58 %

Som det fremgår af tabel 2, svarer mellem 58-64 % af de unge, at de har fået mere mod på fremtiden og at de har fået et mere positivt syn på uddannelse og arbejde som et resultat af deres kontakt med relationsarbejderen.

I modellen på side 13 antog vi, at der er en sammenhæng mellem tillid til relationsarbejderen og en stigende erkendelse af det uhensigtsmæssige i visse omstændigheder i den unges liv, og en stigende motivation for at ændre livsstil. Denne sammenhæng fin-

der vi da også hos de unge i spørgeskemaundersøgelsen. Det er således især de unge, som har en høj grad af tillid til relationsarbejderen, som svarer, at de har fået mere mod på fremtiden, og at de har fået et mere positivt syn på uddannelse og arbejde³³. Dette viser, at det tætte tillidsforhold er afgørende for at rykke på de unges forestillinger om deres egen fremtidsmuligheder og ønsker til deres fremtid.

Det er desuden interessant, at de unges besvarelser på disse spørgsmål er uafhængige af, hvilken type indsats de unge indgår i, om det er gruppebaseret eller mere individuelt. Det ser således ud til, at gruppeindsatser og individuelle indsatser i lige høj grad er i stand til at skabe tillid og at påvirke de unges syn på deres egen fremtid og på uddannelse og arbejde.

Tillidens afgørende betydning for den unges motivation for at ændre sin livsstil beskrives nedenfor af en ung mand med tilknytning til det kriminelle miljø:

Interviewer: Hvilken betydning har det haft for dit liv, at X er her i boligområdet?

Omar: Alt.

Interviewer: Hvordan det?

Omar: Jeg har åbnet mig op for hende. Hun kender mig som en person, som ingen af de andre gør. Så når jeg snakker med hende, så er jeg et andet menneske, end hvis jeg kommer til en eller anden jobkonsulent og skal snakke med ham en gang om måneden.

Interviewer: Hvad er det for nogle ting, der har ændret sig?

Omar: Det er sådan noget med arbejde. At jeg får et fuldtidsarbejde en skønne dag.

Interviewer: Er det noget, som du har fået en tro på på grund af hende?

Omar: Ja, lige præcis, og hun hjælper mig. Hun lader mig ikke falde af på den, hvis man kan sige det

sådan. Hun holder mig i ørerne hele tiden. Og plus, at det giver mig også lyst, fordi hun er der.

Interviewer: Hvad er det der giver dig lyst?

Omar: At jeg gerne vil. Jeg vil gerne have fast arbejde, og at det kører.

Interviewer: Er det fordi hun har vist dig, at det kan lade sig gøre?

Omar: At det kan lade sig gøre ja. Lige præcis. Selvom jeg har plettet straffeattest og selv har givet op et par gange og sagt: "Jeg har det fint, som jeg har det [ved at være en del af det kriminelle miljø]" – Der har hun hjulpet mig rigtig meget.

Han beskriver, hvordan kontakten med relationsarbejderen har betydet, at han har fået en tro på, at han 'en skønne dag' vil få et fuldtidsarbejde, og at han har fået lyst til at ændre sin livsstil. Denne tro på en anden fremtid og lyst til at ændre livsstil begrundes han med, at han har "åbnet sig op" for relationsarbejderen på en måde, som han ikke har for andre. Tidligere i interviewet beskriver han, at dette skyldes deres tætte kontakt på grund af relationsarbejderens tilstedeværelse i boligområdet og hendes åbne og energiske personlighed. En anden grund er, at hun har hjulpet ham og 'holdt ham i ørerne', når han er 'faldet af på den'. Dette har relationsarbejderen kunnet gøre, fordi hun sidder i boligområdet og derfor har haft en løbende kontakt med ham i det daglige, og har kunnet følge med i hans op- og nedture.

LOUISE: NÅR RELATIONSARBEJDEREN SKABER MOTIVATIONEN

For nogle unge opstår motivationen for at ændre på sin situation som et resultat af en langvarig proces med en tæt kontakt med relationsarbejderen. En ung kvinde fortæller her om, hvordan hun gik fra at 'gå og lave ballade hele tiden' til nu at være godt i gang med et uddannelsesforløb. Denne proces startede med en tæt kontakt til relationsarbejderen, som gjorde, at han kom så meget ind under huden på hende, at han kunne begynde at påvirke hendes attitude:

“ Jeg kom gerne heroppe hver dag. Når man ikke gik og lavede noget... Så kunne jeg bare komme og gå rundt, eller gøre lidt rent her. Hvad man nu havde lyst til. Det gjorde, at det var lidt sjovere at stå op om morgenen. Man havde noget at stå op til, fordi det var hyggeligt at komme her. Så købte han tit cola eller chips. Så man sad bare og råhyggede...

Louise

Citatet her beskriver netop betydningen af den løbende kontakt i nogle frie rammer, hvor den unge og relationsarbejderen gradvist kan lære hinanden at kende. I citatet nedenfor beskriver Louise videre, hvordan relationsarbejderen på et tidspunkt, da de havde lært hinanden godt at kende, bruger det forhold, de har fået, som en platform til at begynde at tale med hende om det liv, hun lever, og opfordre hende til at gøre noget andet med sit liv. På spørgsmålet om, hvad det var, der fik hende til at lægge sit liv om, svarer Louise således:

“ Det var nok mest, at X sagde til mig på et tidspunkt, at han synes, jeg var for god til det, jeg havde gang i. Der fik jeg øjnene op for, at jeg egentlig godt kunne blive til noget bedre. Jeg gik og lavede ballade hele tiden. Fordi nogen gange synes man ikke man er god nok til andet... Man kan ikke finde ud af skolen og kan ikke noget. Hvor X blev ved med at holde fast i, at man faktisk var god nok. Og var god som man var i sig selv. Og det synes jeg, han gjorde rigtig meget i starten.

Louise

Når det kommer til unge, som har en modstand overfor samfundet og overfor voksne generelt, er det vigtigt, at relationsarbejderen kender den unge og har vundet den unges tillid, før han eller hun begynder at stille spørgsmålstejn ved den måde, den unge lever sit liv. Dette er afgørende for, at den unge vil tage det, relationsarbejderen siger, alvorligt og for, at den unge vil stole på, at relationsarbejderen faktisk vil hjælpe med at klare de udfordringer, der er ved at ændre livsstil.

CAZIM: NÅR OMSTÆNDIGHEDERNE SKABER MOTIVATIONEN

I nogle tilfælde er det relationsarbejderen, som sætter en proces i gang hos den unge i forhold til at erkende, at han eller hun skal ændre på nogle ting i sit liv. I andre tilfælde kommer erkendelsen et andet sted fra. Her er det relationsarbejderens fornemmeste opgave at støtte den unge i denne beslutning, når han eller hun henvender sig.

En ung fortæller her om, hvordan han er gået fra at være involveret i organiseret kriminalitet og selv at ryge hash dagligt til i dag at være uddannet maler, gift og professionel kampsportsudøver. Han beskriver, hvordan han ikke umiddelbart var interesseret i at få hjælp, da han først mødte relationsarbejderen, men at han, da han "landede i nogle problemer", tog kontakt og fik hjælp:

“ Jeg var jo en af gadens drenge herude. Jeg kendte hver person, hvem der boede hvor og lavede hvad. Ja styrede stedet lidt. Og så mødte jeg X. En jeg ikke kendte noget til. Han kom direkte hen til mig, og begyndte at snakke om projektet. Han var meget flink jo, fortalte at han gerne ville hjælpe unge mennesker. Og jeg tænkte jo bare: "ja ja held og lykke med det. Det er der et par, der har forsøgt før dig" (...) I starten lavede jeg bare lort i den. Jeg dukkede påvirket op, var nogle gange stiv, nogle gange på amfetamin, hash osv. Men som tiden gik, der landede jeg i nogle problemer, hvor der var nogen, som var efter mig. Jeg indså, at det ikke var det, jeg ville. Og så kom jeg i tanke om den mand, der kom gående der og fortalte, at han kunne hjælpe mig med job, arbejde, komme ud af kriminalitet, måske få et bedre liv og en bedre samvittighed. Så snakkede jeg med ham igen. Tog herover. Han var jo åben, åben overfor alt. Så jeg tænkte: "jeg prøver da lige." Og det var et forsøg, der varede i tre år. Jeg havde det godt, efter jeg begyndte at snakke med ham. Han fik mig i skole.

Cazim

Det er altså ikke altid sikkert, at relationsarbejderen kan motivere den unge til – som i eksemplet ovenfor – at indgå i en tæt kontakt fra starten af. Pointen er imidlertid, at det at række hånden ud kan give pote på et senere tidspunkt. Især hvis man er parat til at 'sætte alle sejl til', hvis den unge henvender sig af sig selv. Og det kan den unge forventes at gøre, når omstændighederne tvinger han eller hende til det. Det kan altså være et spørgsmål om timing, hvor den unge måske ikke lige er moden til at ændre livsstil, fordi han endnu ikke har oplevet skyggesiden af den livsstil han lever.

Det har således i sig selv en værdi, at der er en relationsarbejder til stede i boligområdet, som har et vist kendskab til de unge og anerkendelse blandt de unge, og som de unge kan henvende sig til, når det brænder på. Dette er nemlig det tidspunkt, de unge er mest motiverede for at ændre på deres liv. I den situation er det vigtigt, at de bliver mødt af en person, som er åben, som forstår deres situation, og som er klar til at hjælpe dem, med netop de problemer de står i. Hvis de unge føler sig mødt og hjulpet i den situation, kan det give grobund for en vilje til og en tro på, at det er muligt at ændre sig og fx få et arbejde.

Cazim fortæller videre, hvordan han, efter at have fået hjælp af relationsarbejderen til at håndtere de problemer han var endt i, valgte at give det en chance, da relationsarbejderen foreslog, at han skulle uddanne sig til maler:

“ Vi malede lidt her [i værestedet] og han syntes, at jeg var god til malerarbejdet, så han sagde: ”jamen du skal da være maler.” Og jeg tænkte: ”Ej mig og maler, hvad mener du. Jeg kan jo tjene det tidobbelte på ingen tid [i det kriminelle miljø]”. Men han overbevidste mig jo, og jeg gik i gang.. Mine forældre blev stolte – Jeg kunne se et smil på dem. Og jeg kunne mærke, at det var nemmere og nemmere at snakke med normale mennesker end junkierne på gaden. Jeg kunne se mere mening i et arbejde, hvor man skulle tilfredsstille andre mennesker og ikke kun tænke på sig selv. Ja det gav lige pludseligt mere mening. Og det synes jeg, var det rette at gøre. Så jeg blev.

Cazim

Relationsarbejderen overbeviste Cazim om at give uddannelsen en chance. At han var i stand til at overbevise ham, skyldes, at Cazim havde fået en tillid til relationsarbejderen. Uden denne tillid ville forslaget være blevet fejlet sit side. At Cazim valgte at give uddannelsen en chance, blev desuden fulgt op af en omfattende indsats fra relationsarbejderens side i forhold til at få ham ind på uddannelsen, støtte ham i hans beslutning, når det blev svært, og sidenhen at hjælpe ham med at finde en praktikplads. Indsatsen fra relationsarbejderens side bestod altså ikke bare i at motivere og få Cazim ind på uddannelsen, men også i efterfølgende at være med på sidelinjen igennem hele processen.

I citatet beskriver Cazim desuden, hvordan livet som 'god samfundsborger' voksede på ham. Her skete altså en udvikling, som ikke handlede om forholdet mellem relationsarbejderen og den unge, men som mere handlede om en udvikling i den unges selvopfattelse og den unges forhold til verden omkring ham. En udvikling som kom af at være praktisk engageret i den verden gennem et arbejde og at opleve anerkendelse fra et andet sted end fra det kriminelle miljø - både fra forældrene, folk på gaden og en følelse af at bidrage til samfundet via arbejdet.

MORTEN: NÅR MOTIVATIONEN BARE ER DER

For nogle unge kan problemerne være så store og have hobet sig op over så lang tid, at der ikke skal meget motivationsarbejde til, for at få dem til at åbne op og tage imod hjælp. I citatet herunder fortæller en ung mand, Morten, hvordan han følte en stor lettelse, da han første gang mødte relationsarbejderen og hun gav udtryk for, at hun kunne hjælpe ham med alt, hvad han måtte have brug for hjælp til:

Morten: Jeg kan huske første gang, jeg mødte hende på hendes kontor. Hun var positiv og sad og smilede. Hun sagde faktisk til mig, at hun kunne klare det hele. Lige fra opvask – hvis jeg havde en kæmpe opvask - så kunne hun gøre det. Så da jeg gik derfra den første dag, så tænkte jeg bare "hold da kæft, nu sker der noget." Vi skrev jo alle de der ting ned, som jeg gik og baksede med. Og så blev der bare taget fat om det.

Interviewer: Fortalte du hende bare alt åbent, den første gang du mødte hende?

Morten: Ja fordi, jeg følte egentligt, at jeg var så langt nede, at det bare var at smide det hele på bordet, og så kunne hun samle det op og begynde at arbejde med det. Men det var også fordi, det hele gik så skævt.

For Morten var det afgørende, at relationsarbejderen sagde, at hun kunne hjælpe ham med det hele. Morten havde været i kontakt med mange forskellige kommunale sagsbehandlere og lignende, men havde ikke oplevet, at de kunne hjælpe ham med hans situation. Mortens' problemer var meget komplekse og rummede både misbrug, sygdom i familien, depression og manglende socialt netværk. Han havde derfor brug for en person, som kunne hjælpe ham med at guide ham rundt i alle de støttemuligheder, der var, og finde ud af, hvem der kunne hjælpe ham med hvad. Morten beskriver senere i interviewet, at det også betød meget, at han havde mulighed for at komme forbi hendes kontor, når han havde brug for at snakke med hende.

I Mortens tilfælde spiller den lokale placering og den helhedsorienterede tilgang altså en stor rolle. Den lokale placering fordi det betyder, at de har mulighed for at se hinanden ofte, og at møderne ikke behøver være skemalagt. Den helhedsorienterede tilgang fordi det betyder, at relationsarbejderen kan hjælpe ham med at forholde sig til og tage hånd om alle de problemer, som påvirker ham i hans hverdag: misbrug, sygdom i familien, depression og manglende socialt netværk og være den der samler trådene.

Når det kommer til spørgsmålet om motivation for forandring tjener Mortens eksempel til at vise, at der også er unge, som er ved at knække under alle de problemer, de kæmper med, og som bare går og venter på, at der er nogen der rækker en hånd ud for at hjælpe dem. Der skal altså ikke det store motivationsarbejde til. Det, der skal til, er en medarbejder, som kan se helheden af problemer, og som kan hjælpe den unge med at tage hånd om det hele og med at finde rundt i systemet af støttemuligheder.

33. Sammenhængende er signifikante på følgende niveauer 000, 004, 006.

HVORDAN SKABES DET TILLIDSFULDE FORHOLD?

Lokal tilstedeværelse, helhedsorienteret tilgang og personligt engagement er afgørende i forhold til at etablere et tillidsfuldt forhold til de mest udsatte unge.

Som beskrevet i det foregående kapitel er et vigtigt element i de unges beslutning om at lave om på en uheldig livsstil, at de har tillid til relationsarbejderen. Men hvordan skabes denne tillid? Formålet med dette kapitel er at undersøge, hvordan der opstår et tillidsfuldt forhold mellem den unge og relationsarbejderen. Ser vi på spørgeskemaundersøgelsen er der 96 % som svarer, at kontakten med relationsarbejderen betyder, "at jeg har en, jeg kan stole på, og som støtter mig". Besvarelserne peger altså på, at de unge i indsatserne generelt har en høj grad af tillid til relationsarbejderne. Det betyder ikke nødvendigvis, at relationsarbejderen er den eneste voksne, de unge føler, de kan stole på, og som støtter dem. For nogle unge vil relationsarbejderen være én af mange betydningsfulde voksne, men for de mest udsatte unge vil relationsarbejderen være en meget afgørende voksen i deres liv.

LOKAL TILSTEDEVÆRELSE OG EN HELHEDSORIENTERET TILGANG

Den lokale tilstedeværelse og de frie rammer i forhold til tidsforbrug, som karakteriserer det boligsociale relationsarbejde, er en stor fordel, når det kommer til at hjælpe unge mennesker med komplekse problemstillinger. Den lokale tilstedeværelse gør det muligt at følge den unge i hverdagen, og de frie rammer betyder, at medarbejderen har mulighed for at være med hele vejen rundt om alle de problemstillinger, som præger den unges liv.

I citatet nedenfor beskriver en ung mand, hvordan den lokale tilstedeværelse og muligheden for at "komme forbi" betyder, at han har fået en meget tæt kontakt til relationsarbejderne:

“ Altså, jeg er her mandag og onsdag, når X og Y [relationsarbejderne] de er her. Så kommer de og siger: "Hej går det godt? Har du haft en god weekend? Er der sket noget nyt siden sidst?" De spørger også en, om man har hørt noget til det job [man har søgt] eller sådan noget. Det er som at komme et sted hen, hvor folk bekymrer sig om en. Ligesom en stor familie, hvor alle holder øje med alle.

Søren

Søren beskriver videre den hjælp han har fået af særligt den ene af relationsarbejderne igennem tiden, som netop er karakteriseret ved at være helhedsorienteret og tage hånd om alle de problemstillinger, som han har kæmpet med:

“ Jeg kan jo næsten skrive en hel bog om, hvad X har hjulpet mig med. Altså, det er jo fire år næsten, hvor jeg har kendt X. Og han har hjulpet mig med alt lige fra en tur til lægen, hvor jeg har haft noget med hjertet, til psykolog, til retssager til you name it. Han har hjulpet med alt. Samtaler til jobsøgning.

Alt. Alt inden for det offentlige har han hjulpet med. Når du ikke vidste noget om noget, så er du bare gået til X, og så har han fundet ud af noget om det.

Søren

Noget af det der karakteriserer det gode individuelle relationsarbejde er, at der tages udgangspunkt i den unges livssituation og de problemer, som den unge har. At relationsarbejderen kan nå "hele vejen rundt" om den unge på den måde, som beskrives her, skyldes, at der er en tæt og jævnlig kontakt imellem de to, som kommer af, at relationsarbejderen er til stede i den unges lokalområde og hverdag. Desuden skyldes det, at relationsarbejderen har frie rammer i forhold til, hvad han skal bruge sin tid på, og han derfor har mulighed for at tage hånd om alle de problemer den unge har. Hvor de unge er vant til, at det er mange forskellige aktører, som har ansvaret for at hjælpe dem med forskellige problemstillinger; job, uddannelse, psykisk eller fysisk sygdom, bolig osv., så fungerer relationsarbejderen her som den, der samler alle trådene og guider dem i det uoverskuelige system af sagsbehandler m.v., som er inde over den unges liv:

“ Et vigtigt element i det her arbejde det er, at der er rigtig mange personer omkring en ung, sagsbehandlere og så videre, og det kan de slet ikke rumme. De har opgivet kommunen. Hvor der er jeg inde i midten, og så er det mig, der tager styringen, og jeg kører dem ud til de steder, de skal ud – jeg kører dem både fysisk og mentalt.

Claus, Relationsarbejder

Vi har her beskrevet de mere organisatoriske rammer, som gør det boligsociale relationsarbejde velegnet til at arbejde med særligt udsatte unge. Noget andet, som er afgørende for, at de unge får tillid til relationsarbejderen, er naturligvis den måde, relationsarbejderen møder den unge. I det følgende vil vi se på, hvad det er, de unge selv siger, har betydning for, at de har fået tillid til relationsarbejderen.

MERE END ET ARBEJDE

Mange unge lægger vægt på, at det er afgørende for deres tillid til relationsarbejderen, at de føler, at relationsarbejderens engagement i dem er mere end et arbejde. Mange af disse unge har været udsat for svigt fra voksne i deres liv, og har været i berøring med mange pædagoger og sagsbehandlere. Det er derfor vigtigt for dem at opleve, at de ikke bare er et nummer i køen for relationsarbejderen. Dette engagement kan fx komme til udtryk ved, at de unge kan mærke, at relationsarbejderen nyder sit arbejde og gør det, fordi han kan lide det:

“ Han er et godt menneske, og han har et godt hjerte. Han nyder at arbejde. Ellers var han ikke blevet ved. Han gør det, fordi det er hans arbejde, men han gør det også fordi, han kan lide det. Det er det vigtige.

Jamal

At arbejdet er mere end et arbejde for relationsarbejderen kan også komme til udtryk ved, at medarbejderen også er til rådighed udenfor normal 8-16 arbejdstid – og også udenfor sin egen arbejdstid.

“ Det var det med, at han hele tiden var der. At han ikke sagde: "nu er klokken fire og jeg skal hjem." Ej han kom sgu op og skændes med sin kone for at blive her. Det var sådan nogle ting, der gjorde, at jeg fik tillid til ham. Og så vidste jeg jo godt, at det ikke bare var et job for ham. Det var noget han kunne lide at gøre. Han var virkelig én der ville hjælpe.

Cazim

“ Jeg er også kommet i kontakt med hende et par weekender, hvor hun har taget telefonen. Hvor jeg tænkte: "det var sgu stort af hende." – At snakke i hendes fritid ikke. Men hun har jo sagt, at jeg bare kan ringe, så må vi se, om hun tager den.

Morten

Den sidste sætning i citatet ovenfor – ”så må vi se om hun tager den”- understreger desuden to vigtige pointer i denne sammenhæng: for det første at relationsarbejderen jo også er et menneske, som har et privatliv, som der skal værnes om. Og for det andet en pointe, som vi vil vende tilbage til nedenfor, nemlig at man aldrig skal love for meget.

LOV IKKE FOR MEGET

Når det kommer til at vinde de unges tillid, fremhæver alle relationsarbejdere - uden undtagelse og uafhængigt af hinanden - at det er afgørende, at man aldrig lover for meget. De unge har typisk en lang historie med forskellige aktører, som på forskellig måde har forsøgt at hjælpe dem, men som ikke er lykkedes. Dette har givet de unge den oplevelse, at forskellige professionelle aktører lover en masse, som de ikke kan holde. Derfor er relationsarbejderne meget tydelige overfor de unge omkring, at de ikke kan love dem noget, men at de vil gøre deres bedste for at hjælpe. Et eksempel på dette fremgår af citatet ovenfor, hvor relationsarbejderen siger, at den unge gerne må prøve at ringe til hende udenfor hendes arbejdstid, hvis det brænder på. Hun lover dog ikke, at hun tager telefonen. På den måde kan den unge kun blive positivt overrasket, når hun tager den.

At man skal holde, hvad man lover, er en grundlæggende regel i alt samvær mellem mennesker, og det virker måske derfor selvindlysende og overflødigt at understrege. At det er vigtigt at fremhæve, skyldes imidlertid, at man har med en målgruppe at gøre, som er særligt følsomme overfor afvisninger og svigt. Derfor kan selv små svigt blive afgørende for, om den unge får tillid til medarbejderen.

LIGEVÆRDIGHED

Et sidste træk vi vil fremhæve, som, de unge peger på, er betydningsfuldt i forhold til, at de får tillid til relationsarbejderen, er ligeværdigheden mellem relationsarbejderen og den unge. Som beskrevet tidligere, peger forskningen på, at et vigtigt element i relationsarbejde er fravær af den ulighed, som ellers karakterer mange af de andre møder den unge har med profes-

sionelle voksne, som fx forholdet mellem lærer-elev eller sagsbehandler-klient. Et andet vigtigt element er, at relationsarbejderen på trods af ligheden er en mere erfaren person, som har en viden og en erfaring, som den unge kan lære af. Netop disse karakteristika fremhæver de unge, som noget af det gode ved relationsarbejderen. Relationsarbejderen er på den ene side som en ven, og på den anden side er han ældre og har mere erfaring, som han kan dele ud af:

“ Det er ligesom at have en gammel ven. En voksen ven, som har prøvet tingene selv, og ved hvad der er bedst for en.

Thomas

“ Han er ligesom en ven – en barndomsven kan man sige. Bare i en voksen mands krop. Ligesom en anden far kan man sige. Altså, han har været der for mange unge drenge, og man kan godt se, at han nyder det arbejde han har. Han kæmper for det.

Jamal

HJÆLP I FORHOLD TIL UDDANNELSE

Individuelle relationsindsatser hjælper kriminalitetstruede unge til at blive fastholdt i uddannelse. Relationsarbejderen kan forebygge frafald og fungere som den unges talerør overfor uddannelsesinstitutionen i tilfælde af konflikter.

I dette afsnit vil vi undersøge, om de unge har fået hjælp til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Hjælp i forhold til uddannelse kan bestå i mange ting. Relationsarbejderen kan hjælpe den unge med at blive afklaret omkring sine egne ressourcer og ønsker i forhold til uddannelsesvalg. Når den unge er startet på en uddannelse, består en vigtig indsats i at støtte den unge igennem uddannelsen, når det bliver svært. Det kan fx være i forhold til at komme op om morgenen og ud ad døren, det kan være i form af lektiehjælp, det kan være ved at støtte og opmuntre den unge, hvis han eller hun synes, det er svært fagligt eller socialt, og det kan være ved at tage med den unge til samtale med uddannelsesinstitutionen, hvis der opstår problemer.

Det er vigtigt at understrege, at det at hjælpe de unge i forhold til uddannelse, ikke er en opgave, som relationsarbejderen skal varetage alene. Det er vigtigt, at relationsarbejderen arbejder tæt sammen med den unges Ungdomsuddannelsesvejleder (UU-vejleder), og at man er afklaret omkring opgavefordelingen. UU-vejlederen har en stor viden om muligheder på uddannelsesområdet og har desuden det formelle ansvar for at hjælpe den unge i forhold til uddannelse. Relationsarbejderen har den tætte kontakt og det personlige kendskab til den unge, og kan motivere den unge til at starte på uddannelsesforløb og følge op på, hvordan det går i hverdagen.

RESULTATER I FORHOLD TIL FASTHOLDELSE I UDDANNELSE

Vi vil starte med at undersøge i hvor høj grad, de unge får hjælp til at blive fastholdt i uddannelse. Vi ser både på de unge samlet set og på, i hvilken grad de unge i gruppeindsatserne og de individuelle indsatser har fået hjælp til at blive fastholdt i uddannelse, når der tages højde for deres demografiske og sociale karakteristika og for intensiteten i indsatsen³⁴. I det følgende præsenterer vi resultaterne af analyserne. For et bedre indblik henviser vi til bilag 3.

47 % af de unge i undersøgelsen svarer, at de har fået hjælp til at blive fastholdt i deres uddannelse, hvorimod 25 % angiver, at indsatsen ikke har hjulpet dem til at forblive i uddannelse. De resterende 28 % anser spørgsmålet for irrelevant. Det skal her bemærkes, at det ikke er alle unge, som har behov for at blive fastholdt i uddannelse, fordi de klarer det fint på uddannelsen. Det kan således være svært at vurdere, om de unge som svarer, at de ikke er blevet fastholdt, har haft et behov for fastholdelse eller ej.

Som beskrevet tidligere, arbejdes der i de individuelle indsatser mere med kriminalitetstruede unge, og der er derfor grund til at tro, at der blandt de unge i de individuelle indsatser er et større behov for hjælp til fastholdelse. Samtidig har de individuelle indsatser, som vi vil beskrive nedenfor, gode forudsætninger for at støtte den unge og fx indgå i dialog med den unges uddannelsesinstitution. Ser vi på de individuelle ind-

satser overfor de gruppebaserede indsatser, angiver 76 % af de unge, som indgår i individuelle indsatser, at de har fået hjælp til at blive fastholdt i deres uddannelse, mens kun 47 % af de unge i gruppeindsatserne svarer det samme. De unge i de individuelle indsatser svarer således i signifikant højere grad, at de har fået hjælp til at blive fastholdt i uddannelse end unge i gruppeindsatser. Dette kan altså på den ene side skyldes, at de unge i de individuelle indsatser i højere grad har behov for at blive fastholdt i uddannelse, og derfor i højere grad har fået hjælp til at blive fastholdt. Det kan også skyldes, at den individuelle metode er bedre til at fastholde unge i uddannelse.

For at finde ud af om det er metoden i de individuelle indsatser eller andre forhold, der gør, at de unge i de individuelle indsatser i højere grad er blevet hjulpet til at blive fastholdt i uddannelse, laver vi en regressionsanalyse. Med denne analyse undersøger vi, om der er andre faktorer end netop metoden i indsatsen, som forklarer, at de individuelle indsatser i højere grad fastholder unge i uddannelse. Vi kontrollerer derfor for demografiske og sociale karakteristika, som alder, køn, uddannelsesstatus, risikolivsstil og indsatsens hyppighed.

Regressionsanalysen viser, at unge, som indgår i individuelle indsatser, har fem gange større sandsynlighed for at blive fastholdt i uddannelse end unge i gruppeindsatser, når der kontrolleres for alder, køn, de unges uddannelsesstatus, risikolivsstil og indsatsens hyppighed. Dette tyder altså på, at det er metoden i den individuelle indsats, der gør, at flere unge bliver fastholdt, og ikke at det er en anden type unge, der indgår i indsatserne, som har et større behov for fastholdelse. Dette bekræftes af interviews med unge og relationsarbejdere, som beskriver, hvordan den individuelle opfølgning på enkelte unge betyder, at de bliver fastholdt i uddannelse. Hvordan relationsarbejderne i de individuelle indsatser kan hjælpe de unge til at blive fastholdt i uddannelse, ser vi nærmere på nedenfor.

Derudover fremgår det af modellen, at indsatsens hyppighed har en betydning for fastholdelsen i uddannelse. Unge, der deltager i en indsats mindst én

gang om ugen, har således fire gange større sandsynlighed for at forblive i uddannelse end unge, der deltager i en indsats sjældnere end én gang om ugen. Dette bekræfter konklusionerne i Det Kriminalpræventive Råds rapport om mentorindsatser, som peger på, at et mentormøde mere end én gang om ugen har betydning for, om man formår at hjælpe den unge.

HJÆLP TIL AFKLARING

For nogle unge er første skridt at hjælpe vedkommende i gang med en uddannelse. Dette kan gøres ved at hjælpe den unge med at blive afklaret omkring egne ressourcer og ønsker. Dette kan indebære at hjælpe den unge med at se, hvad han eller hun godt kan lide at lave og er god til, og hvordan dette kan indgå i en uddannelsesplan. I det følgende citat beskriver en ung, hvordan relationsarbejderen hjalp ham med at se nogle potentialer i sig selv i form af en glæde ved at lave mad og motiverede ham til at forfølge de muligheder der lå i denne interesse for madlavning:

“ Jeg startede på kokkeskolen, fordi jeg godt kunne lide at lave mad derhjemme, og så sagde X, at jeg skulle prøve at give det en chance. Så prøvede jeg først praktik i 10. klasse i en uge, og så fandt jeg ud af, at det var faktisk noget for mig. Sådan med mad. Og så meldte jeg mig til grundforløbet herude. Og jeg har næsten gået der et år nu. Nu skal jeg i gang med at søge lærerplads rundt omkring. Jeg har lige lavet mit CV færdigt, så nu er det bare med at komme ud og aflevere det.

Thomas

STØTTE OG FASTHOLDELSE

Som nævnt ovenfor, er fastholdelse i uddannelse måske den vigtigste indsats, når det kommer til at få udsatte unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse. En ting er at starte på en uddannelse og en anden er at gennemføre den: at stå op hver morgen, at møde op til timerne, at lave sine lektier, at kunne følge med rent fagligt, at komme godt ud af det med lærer og klassekammerater. Her kan relationsarbejderen spille

en vigtig rolle både i forhold til at støtte og i forhold til at opdage, når det går skævt.

I nogle tilfælde kan der være brug for en meget tæt opfølgning og over en lang periode. I citatet nedenunder beskriver en UU-vejleder en sådan proces. Som UU-vejleder har hun ikke mulighed for at lave en så håndholdt indsats, og hun har derfor sat stor pris på samarbejdet med den lokale relationsarbejder, som havde mulighed for at følge en ung meget tæt over en periode:

“ Vi havde en dreng, som røg en del hash, og som havde svært ved at stå op om morgenen og komme ud af døren. Han gik på produktionsskole og var på et værksted, hvor han var glad for at være. Han var rigtig glad for tømrerarbejdet, og på værkstedet sagde de også, at han havde et rigtig fint hånddelag, og at han havde alle de gode egenskaber. Han skulle bare møde op! Og der har Claus i lange perioder hentet ham hver morgen og sat hans cykel bag på bilen og kørt ham derud, og så har han cyklet hjem derudefra. [...] Han er nu startet på tømreruddannelsen. Han har gået på uddannelsen i to måneder nu, og han har intet fravær haft.

Marianne, UU-vejleder

Eksemplet her viser, at nogle unge har brug for en meget intensiv, håndholdt indsats, for at klare sig igennem et uddannelsesforløb og at relationsarbejderen er den eneste aktør, som har ressourcerne til at lave en så intensiv indsats, med mindre den unge fx har en støttekontaktperson eller lignende foranstaltning tilknyttet.

En anden måde relationsarbejderen kan støtte den unge igennem uddannelsen, er ved at fungere som en støtte i hverdagen og hele tiden følge op på, hvordan det går. En ung kvinde beskriver her, hvordan relationsarbejderen for det første hjalp hende med at finde en praktikplads, men også fulgte hende tæt i den første periode for at sikre sig, at det gik godt:

“ Han hjalp mig med at komme i praktik og kontaktede mig hver dag for at høre, hvordan det var gået. Så han var en rigtig stor støtte i starten.

Louise

Forskning i hvorfor unge med anden etnisk baggrund i høj grad falder fra ungdomsuddannelser viser, at de unge ofte oplever både sociale og faglige udfordringer på uddannelserne³⁵. De faglige udfordringer skyldes, at de unge ikke er fagligt stærke, mens de sociale udfordringer handler om, at de fagligt svage elever isolerer sig i grupper af ligesindede. Denne isolation fører til, at de unge gradvist melder sig ud af undervisningen, ikke hører efter, ikke forbereder sig og ikke møder op. Desuden viser undersøgelsen, at de unge først kontakter en studievejleder, når de er nået så langt ud, at de har besluttet sig for at stoppe på uddannelsen, eller når de fagligt er kommet så langt bagud, at det bliver svært at indhente. I og med at relationsarbejderen har en tæt kontakt til den unge i hverdagen, kan relationsarbejderen være med til at få øje på denne proces og hjælpe den unge med at sætte ind i tide. En ung fortæller herunder, hvordan han har kunnet bruge relationsarbejderen som en slags ventil, hvor han har kunnet komme og udtrykke sine frustrationer og til gengæld har fået noget "positiv energi":

“ Han har haft en finger med i spillet under min uddannelse. Når jeg er kommet og har været negativ, så har han sagt: "ja ja, det er en dejlig dag i morgen ikke også." Givet mig noget positiv energi og frisk luft, så det har været godt.

Nicklas

DEN UNGES FORTALER

En anden vigtig funktion relationsarbejderen kan have, er at være den unges talerør, hvis der opstår problemer i forhold til den uddannelse, den unge går på. Det kan fx være i forhold til for meget fravær, manglende forberedelse eller hvis uddannelsesinstitutionen oplever, at den unges har en negativ attitude. Der er flere unge, der fortæller, at hvis ikke relationsarbejderen havde snakket med skolen for dem og forklaret deres situation, så var de blevet smidt ud:

“ Han har også hjulpet mig med skole, fordi jeg er blevet smidt ud af en skole på grund af fravær, som jeg havde på grund af nogle problemer, jeg kom ud i [blev varetægtsfængslet]. Og efter det har jeg gået på en skole, hvor jeg ligesom prøvede at tage mig sammen. Men jeg kom stadig ud i nogle fraværsproblemer, hvor han har taget med mig ud og snakket med vejlederne og fortalt dem situationen. Og så sørget for at jeg måtte blive.

Jamal

PÅ OMRÅDENIVEAU

En ting er at hjælpe enkelte unge med at gennemføre en uddannelse, men det kan også være nødvendigt at arbejde med den "kultur", der er blandt de unge mennesker i boligområdet. En relationsarbejder beskriver her den kultur, der var i boligområdet, da de startede med at arbejde i boligområdet:

“ Da vi kom hertil for fire år siden, var der rigtig mange unge, der havde afsluttet 9. eller 10. klasse, og ikke havde gået i skole siden. Når de unge var færdige i 9. klasse, så tænkte de, 'jeg holder et års pause'. Det siger de så til forældrene. Og forældrene har jo ikke gået i skole i Danmark, så de tænker 'ok, han skal lige have en pause'. Og så møder den unge Ahmed eller Ali, som står herude hele tiden, og så tænker han 'det vil jeg også' og så dropper han skolen. Og så tjener de 10.000-11.000 hver måned, og så er det svært at gå over til SU. Så tænker de, 'hvorfor skal jeg gå i skole, når jeg kan arbej-

de'. Så der var rigtig mange, der stod stille. Der var mange, som ikke havde gået i skole i 4-5 år, og det var svært for os at få dem i gang.

Zaki

Citatet ovenfor peger på flere ting, som udgør en barriere for, at den unge starter på en uddannelse efter folkeskolen, eller som motiverer den unge til at 'holde pause'. For det første er der vennerne. Hvis de lever et liv, som involverer at være sent ude hver aften, kan denne livsstil virke tiltrækkende og være svær at forene med en uddannelse. For det andet er der forældrene, som ikke kender til det danske uddannelses-system, som ikke kender mulighederne og ikke ved, at det ikke er almindeligt at tage en pause efter folkeskolen. Sidst, men ikke mindst, peges der på, at de unge vender sig til at have flere penge mellem hænderne, og at dette virker mere attraktivt end at skulle studere og leve på en SU.

I et af boligområderne beskriver en af de unge, hvordan indsatsen i boligområdet har ændret hele kulturen omkring det at tage en uddannelse:

Søren: Mange af de unge har fundet ud af, at de vil ses som nogen, der kan noget, og ikke bare som et problem for samfundet. Jeg tror, det er det, der har motiveret mange til at gå i gang med en uddannelse. X og Y [relationsarbejderne] de kom jo og gjorde os opmærksomme på, at vi havde mulighed for at komme i uddannelse og sådan noget. Det havde vi ikke mulighederne for før...

Interviewer: I kendte ikke mulighederne? I princippet har de vel hele tiden været der, eller hvad tænker du?

Søren: Ja de har været der, for dem der ved, hvor de er. Men altså, en dreng der ryger 5 gram hash om dagen og hygger sig, han tænker: "hvorfor skal jeg tage en uddannelse, når jeg har det fedt nu?"

Citatet ovenfor peger på, at man også kan arbejde med de unges indstilling til sig selv og deres rolle i samfundet i forhold til, om de vil være på offentlig for- sørgelse og være en økonomisk belastning for sam- fundet eller om de vil "ses som nogen der kan noget". Dette er noget som fx vil kunne finde sted i rammerne af et værested, hvor sådanne diskussioner kan tages i plenum, men det kan også finde sted på tomands- hånd gennem samtaler mellem den unge og relati- onsarbejderen. Derudover peger citatet på, at selvom der er masser af muligheder i det danske uddannel- ssystem og det for mange unge bare drejer sig om at række ud og gribe dem, så er der altså også unge, der ikke 'ved hvor mulighederne er' og som har brug for at se dem og se sig selv i dem.

34. Analysen skal forstås som en sandsynliggørelse af en sammenhæng mellem indsatsen og fastholdelse i uddannelse og ikke som en påvisning af en egentlig kausal effekt mellem indsatsens type og unges fastholdel- se i uddannelse.

35. Forskningen koncentrerer sig om unge med anden etnisk baggrund. Nogle af konklusioner gælder særligt unge med anden etnisk baggrund, mens andre vil være mere generelle for fagligt svage elever eller elever med personlige udfordringer (Højmark Jensen et.al.2005).

HJÆLP TIL AT FÅ JOB ELLER FRITIDSJOB

Individuelle relationsindsatser hjælper kriminalitetstruede unge til at finde job. Man er særligt opmærksom på, at unge, som ikke kan klare en uddannelse, får positive erfaringer gennem arbejde.

I dette afsnit vil vi se på, om de unge har fået hjælp til at få arbejde. I mange helhedsplaner er der deciderede fritidsjobindsatser og hjælp til at finde fritidsjob er derfor sjældent en central del af relationsindsatserne. På den anden side giver fritidsjob, som beskrevet i andre af Center for Boligsocial Udviklings rapporter, unge nogle kompetencer, der gør, at de senere i livet klarer sig bedre både i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet³⁶. Derudover er der også unge, som er skoletrætte eller som er mere praktisk anlagte, og hvor uddannelse og skolegang ikke er en mulighed. I disse tilfælde kan en løsning være at hjælpe dem med at få et arbejde, så de kan få nogle erfaringer med at arbejde og få noget selvtillid ad den vej:

“ For de unge, som ikke lige er parate til uddannelse og ikke ved hvad de vil, er det vigtigste at få dem ud på arbejdsmarkedet og give dem den identitet, at de er noget. Så kan uddannelse komme bagefter.

Claus, Relationsarbejder

Det er derfor interessant at se på, om indsatserne hjælper unge, som ikke vil kunne gennemføre en ungdomsuddannelse med i stedet at få et arbejde, hvor de kan få noget erfaring og en følelse af kunne noget og være en del af et arbejdsfællesskab.

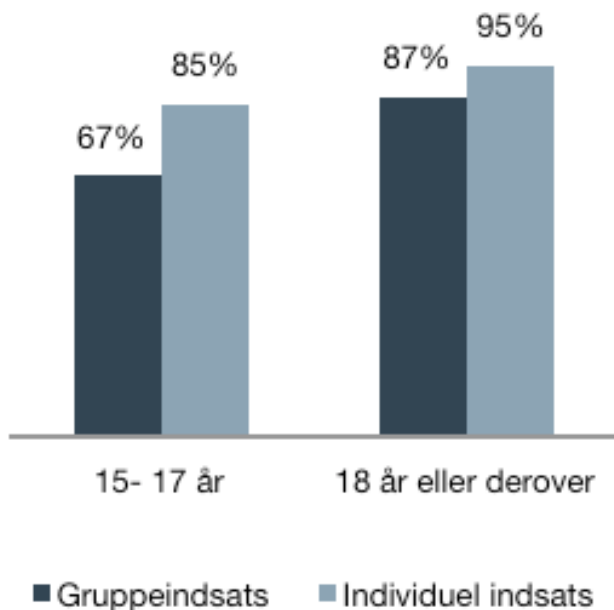
De unge, som ikke umiddelbart vil være i stand til at gennemføre en ungdomsuddannelse, forventer vi at finde blandt unge i spørgeskemaundersøgelsen, som

ikke er i uddannelse og som ikke har gennemført en uddannelse, og som samtidig har en moderat eller høj risikolivsstil. Ser vi derfor på, om disse unge svarer, at de har fået hjælp til at finde arbejde, fremgår det da også, at netop disse unge i meget høj grad har fået hjælp til at finde arbejde. Der er således 78 % af disse unge, som svarer, at de har fået hjælp til at finde arbejde. Dette tyder på, at man i relationsindsatserne er særligt opmærksomme på at hjælpe de unge i arbejde, som vil have svært ved at gennemføre en uddannelse.

Hvis vi ser mere generelt på, hvorvidt de unge i indsatserne har fået hjælp til at få et arbejde, viser det sig igen, at det særligt er de unge i de individuelle indsats og som ses med relationsarbejderen mindst én gang om ugen, som har fået hjælp til at finde et arbejde, når vi kontrollerer for kontrolvariablene alder, køn, indsatsens hyppighed og de unges uddannelsesstatus³⁷. Vi kan således se, at både unge i alderen '15 til 17 år' og '18 år eller derover', som er i beskæftigelse mindst 10 timer om ugen, har en højere sandsynlighed for at have fået hjælp til at finde et arbejde, hvis de indgår i en individuel indsats, end hvis de indgår i en gruppeorienteret indsats. Som det fremgår af figur 3 har unge, der får en individuel indsats henholdsvis 18 procentpoint (15-17 årige) og otte procentpoint (18 årige og derover) højere sandsynlighed for at komme i beskæftigelse end jævnaldrende i gruppeindsatser. Som ovenfor vist tyder det på, at den individuelle metode er særlig virkningsfuld. Ligesom når det gælder fastholdelse i uddannelse, giver det god mening, at

den individuelle metode i højere grad er i stand til at hjælpe de unge i arbejde, i og med at hjælp til at finde et arbejde godt kan kræve en meget håndholdt indsats, hvilket der særligt er gode rammer for i de individuelle indsatser.

UNGES SANDSYNLIGHED FOR AT HAVE FÅET HJÆLP TIL AT KOMME I ARBEJDE

Figur 6: De unges sandsynlighed for at have fået hjælp til at komme i arbejde som en funktion af indsatsstype særskilt for alder (Pct). Figuren beskriver sandsynligheden for at have fået hjælp til at komme i arbejde for drenge, der deltager i indsatsen mindst én gang om ugen. N= 124

36. Aner & Toft-Jensen, 2012 og Frederiksen & Larsen, 2011.

37. Dette afsnit er baseret på en regressionsanalyse. Se mere om denne regressionsanalyse i bilag 4.

FAMILIEKONTAKT

Konflikter eller problemer i familien kan være ødelæggende for unge menneskers trivsel. Undersøgelsen viser, at det særligt er de unge, der har en hyppig kontakt med relationsarbejderen, som får hjælp i forhold til problemer i familien.

At have sine forældres opbakning og støtte er vigtig for, at unge kan trives og gennemføre en ungdomsuddannelse. En udfordring for mange unge i udsatte boligområder er, at deres forældre er afkoblede fra store dele af deres liv. Kontakt med den unges forældre er derfor en vigtig opgave for relationsarbejderen, hvor han eller hun kan hjælpe den unge og forældrene med at forstå hinanden bedre. En kortlægning af indsatser mod ungdomskriminalitet viser da også, at indsatser, som involverer familien, ser ud til at have størst sandsynlighed for at forebygge ungdomskriminalitet³⁸.

Det er vores indtryk, at kontakten til de unges forældre og opmærksomheden på, at det er vigtigt at inddrage de unges forældre i de unges situation, er noget af det, der godt kunne arbejdes mere målrettet med i relationsindsatserne. I enkelte indsatser bliver der lukket op for de mere personlige problemer på hjemmefronten. Mange steder er det imidlertid indtrykket, at hjælperelationen primært omhandler spørgsmål omkring, uddannelse, job, kammerater eller eventuel kontakt med politiet. Ser vi på spørgeskemaundersøgelsen svarer 34 %, at relationsarbejderen har hjulpet dem med at 'tale med deres familie om svære ting'. Ser vi på de to indsatstyper, er der en svag tendens til, at det særligt er i de individuelle indsatser, at de unge svarer 'ja' til dette spørgsmål. Denne sammenhæng er dog ikke statistisk signifikant. Ser vi imidlertid på hyppigheden af kontakten mellem relationsarbejderen og den unge, kan vi se, at det spiller en rolle. Der er således en statistisk signifikant tendens til, at det særligt er de unge, som ses med relationsarbejderen mindst én gang om ugen, som svarer, at de har fået hjælp til at tale med deres familie om svære ting. Dette understreger igen betydningen af at mødes hyppigt,

hvis man vil opnå en tæt og fortrolig relation, hvor man kan gå ind i mere personlige og følsomme problemstillinger.

Hvad der er afgørende for, hvorvidt der bliver åbnet op for de mere personlige problemer er svært at afgøre, og er noget af det, det kunne være interessant at undersøge nærmere. Nogle arbejdshypoteser kunne være, at det kan have noget at gøre med medarbejderens kompetencer både uddannelsesmæssigt og personligt: formår relationsarbejderen at skabe så trygge rammer, at der bliver åbnet op for de allermest personlige ting? Det kan også hænge sammen med, hvorvidt medarbejderen oplever det som sin opgave at komme så tæt på den unge. I nogle indsatser er opgaveformuleringen først og fremmest at hjælpe med uddannelse og job, og derfor begrænser støtten sig hertil. Det er også muligt, at det hænger sammen med i hvor høj grad der arbejdes individuelt med de unge, selvom spørgeskemaundersøgelsen kun svagt peger i den retning. Det virker dog sandsynligt, at det er lettere at åbne op for så personlige problemer, hvis man er på tomandshånd.

38. SFI, 2013.

PERSPEKTIVERING

Rapporten peger på, at individuelt relationsarbejde kan gøre en forskel for udsatte unge, men rejser samtidig nogle spørgsmål: Er det en boligsocial opgave at arbejde individuelt med udsatte unge? Og vil det ikke gå ud over det traditionelle boligsociale arbejde med den brede ungegruppe?

Resultaterne af denne undersøgelse rejser nogle spørgsmål i forhold til relationsarbejdet i det boligsociale arbejde, som blandt andet blev udtalt i forbindelse med præsentationen af resultaterne på fyraftensmøder med boligsociale relationsarbejdere i København og Vejle i december 2013.

Undersøgelsen viser, at nogle relationsindsatser formår at skabe en tæt kontakt til særligt udsatte og kriminalitetstruede unge og at hjælpe disse unge i arbejde eller til at blive fastholdt i uddannelse. Resultaterne i denne rapport peger således på, at der ligger et stort potentiale i de traditionelle boligsociale metoder, når det kommer til at nå denne særligt udsatte målgruppe.

Spørgsmålet er imidlertid, om de særligt udsatte og kriminalitetstruede unge er en målgruppe, som man skal arbejde med i det boligsociale arbejde, eller om det snarere er en kommunal opgave at tage hånd om disse unge og deres problemer? Traditionelt har det boligsociale arbejde i høj grad arbejdet med unge på gruppebasis og har primært beskæftiget sig den generelle forebyggelse, og med at give de unge en meningsfuld fritid med sunde fritidsinteresser. Skal de boligsociale indsatser i højere grad beskæftige sig med individuelle udsatte unge? Og vil det i så fald ikke gå ud over arbejdet med den brede gruppe af unge? Og hvis man ikke arbejder med den bredere gruppe af unge, vil det så betyde at man mister forbindelsen til de unge i boligområdet? I sidste ende må man jo prioritere sine ressourcer.

Hvordan man vil vægte dette må være en vurdering fra boligområde til boligområde og må også afhænge af de udfordringer der er i de enkelte boligområder. CFBU opfordrer kommunerne til at udstationere medarbejdere i boligområderne, som kan arbejde med de mest udsatte unge indenfor nogle mere løse rammer, hvor der er stor frihed i forhold til, hvad tiden bruges på, hvor man mødes med de unge, hvilke problemstillinger man adresserer og hvilke unge der arbejdes med. Disse medarbejdere vil kunne indgå i en synergi med de boligsociale relationsarbejdere, som arbejder med den brede gruppe af unge. CFBU anbefaler også helhedsplanerne at være mere opmærksomme på at etablere en praksis for, at der i det gruppebaserede ungearbejde bliver fulgt op på de unge som har et særligt behov for hjælp.

Konklusionerne på denne rapport skal ikke forstås som et enten eller: enten gruppeindsatser eller individuelle indsatser. Det skal forstås således, at CFBU peger på, at der ligger et stort potentiale i at bygge videre på det gruppearbejde, som allerede foregår mange steder, og på den måde løse en alvorlig problemstilling for både samfundet og de enkelte unge, som er i risiko for at blive koblet af uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet.

LITTERATUR

Aner, L. G. og Toft-Jensen J. 2012. Godt på vej. Virkningen af fritidsjobaktiviteter i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Avlund, N. et al. 2013. Trygheden i danske byområder. En måling af trygheden ved at bo og færdes i udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark. Center for Boligsocial Udvikling.

Balvig, F. 2000. Risikoungdom. Ungdomsundersøgelse 1999. Det Kriminalpræventive Råd.

Balvig, F. 2011. Lovlydig ungdom. Det Kriminalpræventive Råd.

Christensen, K. O. et al. 2013. Unge, kriminalitet og Sport. Center for Boligsocial Udvikling.

Christiansen, H. N. 2012. Effekten af Mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko. En systematisk kortlægning, Det Kriminalpræventive Råd.

Engly, R. 2013. Samarbejde om beskæftigelse. Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen, N. Ø. & Larsen, M. R. 2011. Fritidsjobindsatser – inspiration til arbejdet med unge og fritidsjob. Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen, N. Ø. & M. F. Madsen. 2013. Unge på kanten af uddannelsessystemet: metoder og virkning af relationsbaseret ungearbejde. Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen, N. Ø. et al.. 2013. Mentorer i udsatte boligområder. Sådan tilrettelægges den virkningsfulde mentorindsats. Center for Boligsocial Udvikling.

Højmark Jensen et. al., 2005. Det vigtigste i livet er at få en uddannelse. Tænk tanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark.

Kyvsgaard, B. 1992. Ny ungdom? Om familie, skole, fritid, lovlydighed og kriminalitet. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København.

Nørgaard, B. 2005. "Axel Honneth og en teori om anerkendelse". Tidsskrift for Socialpædagogik nr. 16.

Pedersen, M. L. og Lindstad, J. M. 2011. Første led i fødekæden? En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper. Justitsministeriets Forskningskontor.

Pihl, M. D. 2012. Praktikpladmangel koster både samfundet og de unge dyrt. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Prochaska et.al. 2008. "The trans theoretical model and stages of change" I Health behavior and health education – theory, research and practice. 4th edition. Jossey-Bass. A Wiley Imprint.

Rambøll. 2009. Fra fritid til job. Analyse af betydningen af fritidsjob for indvandrere og efterkommeres beskæftigelses- og uddannelsessituation. Rambøll Management og Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Rambøll. 2013. Samfundsøkonomisk analyse af kriminalpræventive indsatser. Rambøll Management og Københavns Kommunes Socialforvaltning.

SFI, 2013. Kortlægning af indsatser mod ungdomskriminalitet. SFI 13:08

Tolan, P. et al. 2008. Mentoring Interventions to Affect Juvenile Delinquency and Associated Problems. Campbell Collaboration.

BILAG

BILAG 1: INDSATSER SOM INDGÅR I UNDERSØGELSEN

Som beskrevet i rapporten er det ikke alle indsatser, som arbejder relationsbaseret i udsatte boligområder, som indgår i rapporten. Relationsarbejde er en bred betegnelse for mange forskellige former for arbejde med udsatte og kriminalitetstruede unge i udsatte boligområder. I stort set alle helhedsplaner arbejdes der på en eller anden måde med problemstillinger knyttet til udsatte unge, og det er derfor svært at lave en udtømmende liste over relationsindsatser. Rapporten er baseret på spørgeskemaer fra indsatser, som lever op til vores model for relationsindsatser (se s. 13), og som var indstillede på at hjælpe os med at gennemføre undersøgelsen. Indsatserne i spørgeskemaundersøgelsen kommer både fra boligsociale helhedsplaner, Puljen for Helhedsorienteret Gadeplan som ligger under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter og i et enkelt tilfælde en kommunalt finansieret gadeplansindsats

Helhedsplaner:

Akacieparken, Brøndby Strand, Brønderslev, Skt. Klementsparken (Odense), Høje Gladsaxe, Bispehaven, Aalborg Øst.

Puljen for Helhedsorienterede gadeplansindsatser under ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter:

Nakskov, Holbæk, Haderslev, Fredericia, Sønderborg, København (Indre Nørrebro), Vollsmose, Århus.

Kommunalt gadeplansprojekt:

Holmbladsgade

BILAG 2: KONSTRUKTION AF MÅL FOR RISIKOLIVSSTIL

Variablen om de unges risikolivsstil er blevet dannet i to skridt. Vi tager udgangspunkt i spørgsmål omkring 1) de unges venner, 2) deres færden i risikomiljøer samt 3) deres brug af rusmidler. På baggrund af spørgsmålene i spørgeskemaet har vi på hvert område konstrueret en variabel, der afspejler de unges livsstil på de enkelte områder.

Med henblik på de unges vennekreds har vi dannet en variabel, der angiver, i hvor høj grad vedkommende omgiver sig med venner, der begår kriminalitet og bruger ulovlige rusmidler. Således har vi inddelt respondenterne i unge med hhv. få, nogle og mange venner, som har erfaringer med rusmidler eller kriminalitet.

Det samme gør sig gældende med henblik på de unges færden i risikomiljøer. På baggrund af de unges svar på, hvor ofte de færdes ude til sent, hvor ofte de går i byen, og hvor ofte de 'hænger ud' på gaden, er der dannet et indeks (fra et til seks point). Jo højere de unge befinder sig på indekset, jo oftere færdes de i højrisikomiljøer. En lav score (ét point og op til og med to points) indikerer, at de unge sjældent færdes i højrisikomiljøer, mens tre points og derover betyder, at de unge ofte færdes i højrisikomiljøer. Unge, der scorer to og op til tre points, færdes engang imellem i højrisikomiljøer.

I forhold til de unges brug af rusmidler er spørgsmålene om alkohol, hash og andre ulovlige stoffer blevet samlet i et indeks, hvor de unge har fået point efter, hvad de har svaret. Pointerne repræsenterer en samlet vurdering af deres brug af rusmidler. Derudover har de unge, der angiver at indtage hash mindst én gang om ugen, fået en højere vægt i forhold til unge, der indtager alkohol mindst én gang om ugen. Det samme gør sig gældende med henblik på andre ulovlige stoffer. I dette tilfælde vægtes de unge højere allerede højere, hvis de indtager andre ulovlige

stoffer mindst to til tre gange om måneden. De unge har således fået mellem ét og 7,6 point. Jo højere de unge scorer, desto oftere har de brugt forskellige former for rusmidler. En score på et til to point betyder et lavt brug af rusmidler, mens de unge med en score på over tre har et hyppigt brug af rusmidler.

Samles karakteristikaene om de unges venner, deres færden i risikomiljøer samt deres brug af rusmidler i et indeks, er det muligt at vurdere deres samlede risikolivsstil. Indekset går fra tre points – hvor de unge har få kriminelle venner, er sjældent sent ud om aften og aldrig indtager rusmidler – til ni points – hvor de unge har mange kriminelle venner, ofte er sent ud om aften og har et hyppigt forbrug af rusmidler. De unge, der scorer fire eller færre points, karakteriseres som unge med en lavrisikolivsstil. Det vil sige, at vi tillader, at de i ét tilfælde må score højere end den laveste mulighed, mens de i de andre tilfælde viser en lav profil. Derimod defineres de unge med mindst 7 points som unge med en højrisikolivsstil. Det betyder, at de enten har en høj profil i mindst to af tilfældene eller at de i to tilfælde har en moderat profil og i det sidste en høj. De unge, der får mellem fem og seks points, indgår i analysen som unge med en moderat risikolivsstil. Gruppen består af unge, der enten har en moderat profil i alle tre tilfælde, eller som har en moderat profil i to tilfælde og i det sidste en lav, eller unge som i to tilfælde har en lav profil, hvorimod den sidste er høj.

BILAG 3: REGRESSIONSANALYSE AF SAMMENHÆNG MELLEMSATSTYPE OG FASTHOLDELSE I UDDANNELSE

Vi har fortaget en logistisk regressionsanalyse for at identificere indsatsens betydning for de unges fastholdelse i uddannelse. I den statistiske model forudsiger vi sandsynligheden for, at de unge, der arbejdes individuelt med, forbliver i uddannelse sammenlignet med de unge, hvor der primært tages udgangspunkt i en gruppeorienteret indsats. Den afhængige variabel er, om de unge har fået hjælp til at blive fastholdt i uddannelsen, hvor udfaldet 0 svarer til nej og 1 til ja.

Ved at anvende en regressionsanalyse er det muligt at belyse sammenhængen mellem de to faktorer, mens man ligeledes tager højde for nogle andre forhold (kontrolvariable). På baggrund af vores datagrundlag har vi adgang til et begrænset antal kontrolvariable, som betyder, at vi i den endelige model kontrollerer for den unges alder, køn, uddannelsesstatus, risikolivsstil og indsatsens hyppighed³³. Derudover viser det sig, at indsatsstyperne blandt unge med forskellige uddannelsesstatusser har forskellige betydning for fastholdelsen i uddannelse. Derfor inkluderer vi yderligere en interaktion i modellen, der tager højde for denne forskellighed. Resultatet af den logistiske regressionsmodel vises i bilagstabel 1.

I bilagstabel 1 er resultaterne fra den statistiske analyse beskrevet, og alle inkluderede variable i modellen fremgår med en OR-værdi. Som tabellen viser, har – udover indsatsstypen og indsatsens hyppighed – både alder og køn en statistisk signifikant betydning. Således er der henholdsvis fem og ti gange højere sandsynlighed for, at indsatsen har hjulpet unge i alderen '15 til 17 år' og '18 år eller derover' med at blive fastholdt i uddannelse sammenlignet med unge i alderen '14 år eller derunder'. Derudover har piger fire gange lavere sandsynlighed for at svare, at indsatsen har hjulpet dem til at blive fastholdt i uddannelse end drenge. Resultaterne stemmer overens med den deskriptive statistik, hvor vi finder, at jo yngre man er, jo lavere er ens risikolivsstil og jo mere engagerer man sig i skolen³⁴. Dvs. behovet for hjælp og støtte med henblik

Bilagstabel 1. Logistisk regression over sandsynligheden for fastholdelse i uddannelse som funktion af indsats typer, demografiske og socioøkonomiske karakteristika. Odds ratio.

	Odds Ratio	Std. Fejl	Sign.	Konfidensinterval	
				Nedre grænse	Øvre grænse
Op til 14 år	1,000
15 til og med 17 år	4,881	3,720	**	1,096	21,743
18 år eller derover	8,919	9,066	**	1,216	65,395
Sjældnere end 1 gang om ugen	1,000
Mindst 1 gang om ugen	3,819	1,966	***	1,392	10,477
Drenge	1,000
Pige	0,260	0,150	**	0,084	0,808
Folkeskole	1,000
Ungdomsuddannelse	7,802	8,238	*	0,985	61,794
I arbejde	1,149	2,371		0,020	65,578
Gruppeindsats	1,000
Individuel indsats	5,039	3,544	**	1,270	19,996
Lavrisikolivsstil	1,000
Moderat risikolivsstil	0,619	0,360		0,198	1,933
Højrisikolivsstil	0,776	0,556		0,190	3,162
I ungdomsuddannelse med individuel indsats	0,065	0,081	**	0,005	0,757
I Arbejde med individuel indsats	0,687	1,514		0,009	51,762

* p<.10, ** p<.05, *** p<.01, N=119. Referencegruppen er en op til 14 årig dreng, der går i folkeskole, deltager i en gruppeindsats sjældnere end 1 gang om ugen og har en lav risikolivsstil. Vi har ekskluderet fire observationer fra modellen, da det viste sig, at det i disse fire tilfælde handler om såkaldte 'influential observations' – Cook's distance>1. Det vil sige, at de er observationer, der har en stor effekt på de estimerede parametre.

på fastholdelsen i uddannelse er væsentlig mindre, når de unge er '14 år eller derunder' end blandt unge i alderen '15 til 17 år' og '18 år eller derover'. Det samme gør sig gældende i forhold til køn. Således er andelen af piger med en høj risikolivsstil markant lavere end drengenes og ligeledes engagerer pigerne sig mere i skole end drengene. Vi finder yderligere, at unge i ungdomsuddannelse har otte gange større sandsynlighed for, at indsatsen har hjulpet dem med at blive fastholdt i uddannelse end unge i folkeskole.

Imidlertid skal det fremhæves, at der i modellen er tale om få observationer, hvilket indebærer en statistisk usikkerhed med henblik på sammenhængenes gyldighed. Når vi ser på både standardfejlene og konfidensintervallerne fremgår det af bilagstabellen, at der er tale om nogle pointestimer med stort udsving. Således kan vi i indsatsvariablen tilfælde konstatere, at den sande værdi for koefficientens odds ratio med 95 pct. sandsynlighed ligger mellem 1,270 og 19,996. Dette tyder på et relativt svagt estimat. Derudover består referencegruppen med henblik på den forklarende variabel 'at have fået hjælp til at blive fastholdt i uddannelsen' af unge i gruppeindsatser. Dvs. udtalelserne gælder kun i forhold til denne gruppe og ikke i forhold til de unge, som er bosat i et udsat boligområde, men som der ikke arbejdes med.

BILAG 4: REGRESSIONSANALYSE AF SAMMENHÆNG MELLEMS INDSATSTYPER OG DET AT FÅ ET ARBEJDE

Ligesom i spørgsmålet om indsatsens betydning for de unges fastholdelse i uddannelse, har vi fortaget en logistisk regressionsanalyse for at undersøge, i hvor høj grad indsatsen har en betydning for, at de unge får et arbejde. I den statistiske model forudsiger vi sandsynligheden for, at de unge, som der arbejdes individuelt med, kommer i beskæftigelse sammenlignet med de unge, hvor der primært tages udgangspunkt i en gruppeorienteret indsats. Den afhængige variabel er, om de unge har fået hjælp til at få et arbejde, hvor udfaldet 0 svarer til nej og 1 til ja.

Vi tager udgangspunkt i de samme kontrolvariable, som i bilag 3. Således tages der i den endelige model højde for de unges alder, køn, uddannelsesstatus og indsatsens hyppighed. Derudover viser det sig, at indsatsstyperne har forskellige betydning i forhold til, hvorvidt de unge kommer i arbejde blandt unge med forskellig uddannelsesstatus (altså hvorvidt de går i folkeskole, ungdomsuddannelse eller ikke er i uddannelse overhovedet). Derfor inkluderer vi yderligere en interaktion i modellen, der tager højde for denne forskellighed. Resultatet af den logistiske regressionsmodel vises i bilagstabel 2.

Bilagstabel 2. Logistisk regression over sandsynligheden for at få et arbejde som funktion af indsatsstyper, demografiske og socioøkonomiske karakteristika. Odds ratio.

	Odds Ratio	Std. Fejl	Sign.	Konfidensinterval	
				Nedre grænse	Øvre grænse
Op til 14 år	1,000
15 til og med 17 år	5,567	3,766	**	1,478	20,964
18 år eller derover	18,272	18,477	***	2,518	132,591
Sjældnere end 1 gang om ugen	1,000
Mindst 1 gang om ugen	2,653	1,371	*	0,963	7,307
Dreng	1,000
Pige	0,240	0,119	***	0,091	0,632
Folkeskole	1,000
Ungdomsuddannelse	1,155	1,224		0,145	9,223
I arbejde	0,267	0,302		0,029	2,447
Gruppeindsats	1,000
Individuel indsats	0,301	0,204	*	0,080	1,137
I ungdomsuddannelse med individuel indsats	2,179	2,872		0,165	28,844
I Arbejde med individuel indsats	9,142	12,024	*	0,694	120,384
Højriskolivsstil	0,776	0,556		0,190	3,162
I ungdomsuddannelse med individuel indsats	0,065	0,081	**	0,005	0,757
I Arbejde med individuel indsats	0,687	1,514		0,009	51,762

* $p < ,10$, ** $p < ,05$, *** $p < ,01$, $N=124$. . Referencegruppen er en op til 14 årig dreng, der går i folkeskole og deltager i en gruppeindsats sjældnere end 1 gang om ugen. . Vi har ekskluderet syv observationer fra modellen, da det viste sig, at det i disse fire tilfælde handler om såkaldte 'influential observations' - Cook's distance > 1 . Det vil sige, at de er observationer, der har en stor effekt på de estimerede parametre.

I bilagstabel 2 er resultaterne fra den statistiske analyse beskrevet, og alle inkluderede variable i modellen fremgår med en OR-værdi. Som det fremgår af tabellen har køn en statistisk signifikant betydning. Piger har således fire gange lavere sandsynlighed for at svare, at indsatsen har hjulpet dem til at få et arbejde end drenge. Derudover viser resultaterne, at de unge, der deltager i en indsats mindst én gang om ugen, har tre gange større sandsynlighed for at få et arbejde end unge, der deltager i en indsats sjældnere end én gang om ugen. Vi finder yderligere, at unge i individuelle indsats, der har et arbejde mindst 10 timer om ugen, har en højere sandsynlighed for at få hjælp til at finde arbejde end unge i gruppeindsats, der er i arbejde mindst 10 timer om ugen. Vi kan dog ikke med sikkerhed vide, om det job, de unge har i øjeblikket, er det job de har fået hjælp til at få af relationsarbejderen.

Imidlertid skal det fremhæves, at der i modellen er tale om få observationer, hvilket indebærer en statistisk usikkerhed med henblik på sammenhængenes gyldighed. Når vi ser på både standardfejlene og konfidensintervallerne fremgår det af bilagstabellen, at der er tale om nogle pointestimer med stort udsving. Således kan vi i tilfældet af de unge i individuelle indsats, der er i arbejde mindst 10 timer om ugen, konstatere, at den sande værdi for koefficientens odds ratio med 90 pct. sandsynlighed ligger mellem 0,694 og 120,384. Dette tyder på et svagt estimat. Derudover består referencegruppen med henblik på den forklarende variabel 'at have fået hjælp til at få et arbejde' af unge i gruppeindsats. Dvs. udtalelserne gælder kun i forhold til denne gruppe og ikke i forhold til de unge, som er bosat i et udsat boligområde, men som der ikke arbejdes med.

33. Derudover har vi testet betydningen af hhv. etnisk baggrund, boligområde og en række interaktioner mellem indsats og de forskellige kontrolvariable, som viste sig ikke at være relevant for modellen.

34. Vi tog udgangspunkt i variabelen 'Hvor lang tid bruger du på lektier om dagen?' som en proxyvariabel for at måle unges engagement i skolen